

ELM

Qüvvət elmdədir...

Nizami Gəncəvi

HAYKA

Орган Президиума Национальной академии наук Азербайджана

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası Rəyasət Heyətinin orqanı

№ 24 (1506)

Cümə, 24 iyul 2026-cı il

Qəzet 1984-cü ildən nəşr olunur

Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Almaniyaya rəsmi səfəri

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev iyulun 20-də Almaniya Federativ Respublikasına rəsmi səfər edib.

Berlin şəhərində, fəxri qarovul dəstəsinin düzündüyü Brandenburq "Willy Brandt" Aeroportunda dövlətimizin başçısını rəsmi şəxslər qarşılayıb.

Həmin gün Prezident İlham Əliyev Almaniya İqtisadiyyatının Şərq Komitəsinin sədri Mixael Harms ilə görüşüb.

Görüşdə Azərbaycan və alman iş adamlarının, həmçinin şirkətlərinin birgə fəaliyyətə marağının artdığı vurğulanaraq, bu cür fəaliyyətin institutlaşdırılması yolları müzakirə edilib. Ənənəvi və alternativ energetika üzrə mövcud potensial, Orta Dəhliz daxil olmaqla bağlantı, nəqliyyat və logistika sahələrində imkanlar barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Azərbaycanda kənd təsərrüfatı ilə bağlı dövlət proqramının qəbul olunduğu xatırlanaraq, Almaniyanın bu sahədə aparıcı texnologiyalarının ölkəmizdə tətbiqi imkanlarına toxunuldu, o cümlədən "ağıllı kənd təsərrüfatı" istiqamətində əməkdaşlığın perspektivləri qeyd edilib.

Söhbət zamanı, həmçinin ölkəmizin turizm potensialından istifadə olunmasına və qarşılıqlı maraq doğuran digər mövzulara dair fikir mübadiləsi aparılıb.

Növbəti gün Prezident İlham Əliyevin Berlində "Villa Borsig" iqamətgahında Almaniya Federativ Respublikasının Prezidenti Frank-Valter Ştaynmayer ilə təkbətək və geniş tərkibdə görüşləri olub. Dövlətimizin başçısı burada xatirə kitabını imzalayıb.

Görüşdə Almaniya Prezidenti Azərbaycana səfərini məmnunluqla xatırlayıb.

Frank-Valter Ştaynmayer dünyada və regionda cərəyan edən hadisələr fonunda Azərbaycanı və Almaniyanı sabitlik adası kimi xarakterizə edib.

O, Azərbaycan-Ermənistan sülh gündəliyində əldə olunmuş nailiyyətlər münasibətilə təbriklərini çatdırıb.

Almaniya Prezidenti Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rolu xüsusi qeyd edib.

Dövlətimizin başçısı da öz növbəsində Frank-Valter Ştaynmayerin ölkəmizə səfərini məmnunluqla xatırlayıb.

Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rola toxunan Prezident İlham Əliyev ölkəmizin artıq Almaniya və Avstriyaya da qaz ixrac etdiyini deyib.

Söhbət zamanı Azərbaycanla Almaniya arasında münasibətlərin dostluq xarakteri daşdığı qeyd edilib, iqtisadi və biznes əlaqələrinin inkişafı üçün geniş imkanların olduğu bildirilib, dövlətimizin başçısının Almaniya bu səfərinin ikitərəfli əməkdaşlığın inkişafına ciddi töhfə verəcəyinə əminlik ifadə olunub.

Bu səfər zamanı Azərbaycan-Almaniya əlaqələrinin strateji mahiyyət kəsb etməsi ilə əlaqədar Prezident İlham Əliyev və Kansler Fridrix Mertsin imzalayacağı "Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında ikitərəfli tərəfdaşlıq üçün strateji gündəliyə dair Birgə Bəyannamə"nin əhəmiyyəti vurğulanıb.

Görüşdə Avropa Komissiyasının Prezidenti Ursula Fon der Lyayenin Bakıya səfəri xatırlanıb, bu xüsusda Azərbaycan-Avropa İttifaqı əlaqələrinin inkişafı qeyd edilib.

Söhbət zamanı Orta Dəhlizin əhəmiyyəti və bu dəhlizdə Azərbaycanın önəmli roluna toxunulub, Yaxın Şərqdə yaranmış vəziyyət barədə fikir mübadiləsi aparılıb.

Prezident İlham Əliyevin iyulun 21-də Berlində rəsmi qarşılanma mərasimi keçirilib.

Almaniya Federativ Respublikasının Federal Kansleri Fridrix Merts dövlətimizin başçısını qarşılayıb.

Prezident İlham Əliyevin Federal Kansler Fridrix Merts ilə təkbətək və geniş tərkibdə görüşləri keçirilib.

Görüşdə Azərbaycanla Almaniya arasında strateji gündəliyə dair imzalanmış sənədin əhəmiyyəti vurğulanıb. Həmçinin sənəddən irəli gələrək iki ölkə arasında müxtəlif sahələrdə əməkdaşlığın inkişaf etdirilməsi üçün işçi qrupların yaradılması və bu istiqamətdə sistemli işin aparılmasının vacibliyi qeyd edilib.

Söhbət zamanı Azərbaycanın Avropanın enerji təhlükəsizliyində oynadığı rol qeyd olunub, həmçinin Orta Dəhlizin əhəmiyyəti vurğulanıb. Eyni zamanda, iki ölkə arasında əlaqələrin inkişafında qarşılıqlı səfərlərin əhəmiyyətinə toxunulub və regional məsələlər ətrafında fikir mübadiləsi aparılıb.

Federal Kansler Fridrix Merts Azərbaycanla Ermənistan arasında sülh gündəliyi istiqamətində əldə olunmuş nailiyyətlər münasibətilə dövlətimizin başçısına təbriklərini çatdırıb. O, Almaniyanın regionda sülhün gücləndirilməsi üçün səylərini əsir

gəməyəcəyini və hər zaman buna dəstək verməyə hazır olduğunu bildirib.

Həmin gün Berlində Almaniya-Azərbaycan sənədlərinin imzalanması mərasimi keçirilib.

Prezident İlham Əliyev və Federal Kansler Fridrix Merts "Azərbaycan Respublikası və Almaniya Federativ Respublikası arasında ikitərəfli tərəfdaşlıq üçün strateji gündəliyə dair Birgə Bəyannamə"ni imzalayıblar.

Tədbirdə, həmçinin Azərbaycan-Almaniya Biznes Şurasının yaradılmasına və fəaliyyətinə dair Birgə Bəyannamə imzalanıb.

Sonra tərəflər Berlində mətbuata bəyanatlarla çıxış edib, jurnalistlərin suallarını cavablandırıblar.

Almaniya Federal Kansleri Azərbaycan Prezidentini Berlində salamlamaqdan məmnunluğunu bildirərək, Yaxın Şərq və Ukraynadakı münaqişələrin hər iki ölkənin təhlükəsizlik və iqtisadiyyatına təsir etdiyini vurğulayıb və davamlı sülhün yalnız danışıqlar yolu ilə mümkün olduğunu qeyd edib.

"Bölgədə daha böyük sabitlik ölkələrimiz arasında iqtisadi sahədə də geniş əməkdaşlıq üçün yeni imkanlar yaradır. Çox şadam ki, ölkələrimiz arasında münasibətlər yüksələn xətlə inkişaf edir. 2025-ci ilin yazında Prezident Ştaynmayer Azərbaycana səfər etmiş ilk alman dövlət başçısı oldu. Bu il, həmçinin parlamentlərimiz arasında intensiv mübadilələr oldu. Bu gün Birgə Bəyannaməni imzalamaqla biz ikitərəfli münasibətlərimizin daha da genişləndirilməsinin təməl daşını qoyduq... Biz Azərbaycanla əməkdaşlıq yolu ilə enerji təchizatımızı daha da şaxələndirmək istəyirik... Bu gün imzalanmış iki bəyannamə ilə biz irəliyə doğru böyük addım atdıq. Cənab Prezident, Berlinə səfər etdiyinizə görə Sizə bir daha dərinləndirilmiş minnətdaram. Mən Azərbaycan ilə Almaniya arasında davamlı məhsuldar əməkdaşlığı səbirsizliklə gözləyirəm", - deyərək Almaniyanın Federal Kansleri bəyanatında bildirib.

Sonra Azərbaycan Prezidenti bəyanatla çıxış edib.

Prezident İlham Əliyev göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkürünü bildirərək, strateji dialoqun başlanılmasını yüksək qiymətləndirib və imzalanmış sənədlərin, o cümlədən Birgə Bəyannamənin ikitərəfli iqtisadi əlaqələri yeni səviyyəyə qaldıracağını vurğulayıb.

"Azərbaycan-Almaniya əlaqələri təkcə ikitərəfli münasibətlərə yox, bütövlükdə bölgəmizdə əməkdaşlığa, sülhə, əmin-amanlığa öz töhfəsini verəcəkdir.

Bir çox Almaniya şirkətləri Azərbaycanda uğurla fəaliyyət göstərir. Fəal iş görən şirkətlərin sayı 200-dən çoxdur. Əminəm ki, bugünkü səfərdən sonra onların sayı daha da artacaq. Qarşılıqlı sərmayə qoyuluşu məsələləri müzakirə edilir. Alman şirkətlərinin daha geniş çərçivədə Azərbaycanda fəaliyyəti üçün konkret təkliflər irəli sürülmüşdür", - deyərək Prezident İlham Əliyev bildirib.

Dövlətimizin başçısı qeyd edib ki, bu ildən başlayaraq Azərbaycan öz təbii qazını Almaniya ilə ixrac etməyə başlayıb və bu gün Avropa İttifaqına üzv 10 ölkəyə çatdırılır. Eyni zamanda Azərbaycan yaxşı enerjisini də Avropa məkanına çatdırmaq əzmindədir, və enerji sahəsində əməkdaşlıq çox genişmiqyaslı olacaqdır.

Prezident İlham Əliyev Vaşinqtonda sülh sazişinin parafırlanması və Birgə Bəyannamənin imzalanması ilə Ermənistan-Azərbaycan arasında 30 illik münaqişəyə son qoyulduğunu bildirib. Dövlətimizin başçısı Azərbaycanın sülh prosesindən dərhal sonra praktiki addımlara keçərək Ermənistana yanacaq təchizatı və tranzit yükdaşıma vasitəsilə mühüm dəstək verdiyini vurğulayıb. Ölkəmizin öz gücü ilə ərazi bütövlüyü və suverenliyini bərpa etdiyini qeyd edən Prezident, danışıqlar prosesində Almaniya hökumətinin rolunu yüksək qiymətləndirib. Həmçinin Avropa İttifaqı rəhbərlərinin Azərbaycana səfərlərinin əhəmiyyətinə toxunaraq, Almaniyanın gələcək Avropa İttifaqı-Azərbaycan əməkdaşlığına böyük töhfə verəcəyinə əminliyini ifadə edib. Sonda dövlətimizin başçısı göstərilən qonaqpərvərliyə görə təşəkkür edərək Federal Kansleri Azərbaycana rəsmi səfərə dəvət edib.

Daha sonra mətbuat konfransında jurnalistlərin sualları Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev və Almaniya Federal Kansleri Fridrix Merts tərəfindən cavablandırılıb.

Azərbaycanın müasir inkişaf konsepsiyasının təməl mərhələsi

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında Ümummilli Lider Heydər Əliyevin Azərbaycan siyasi hakimiyyətinə gəlişinin 57-ci ildönümünə həsr olunmuş "Azərbaycanın müasir inkişaf konsepsiyasının təməl mərhələsi" adlı lektoriya keçirilib. Tədbir AMEA-nın Rəyasət Heyəti, AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası və YAP Yasamal rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasında baş tutub.

Əvvəlcə iştirakçılar Ümummilli Lider Heydər Əliyevin AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının inzibati binasındakı büstü önünə gül dəstələri qoyaraq əziz xatirəsi əhtiramla yad olunub. Daha sonra Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və Vətən uğrunda canından keçmiş şəhidlərin xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla anılıb.

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli çıxışında 1969-cu il iyulun 14-nün Azərbaycan dövlətçilik tarixinin dönüş nöqtələrindən biri olduğunu bildirib. O, Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycan Kommunist Partiyası Mərkəzi Komitəsinin birinci katibi seçilməsinin ölkədə yeni dövlətçilik mərhələsinin əsasını qoyduğunu vurğulayıb. Akademik bildirib ki, Heydər Əliyevin

rəhbərliyi dövründə həyata keçirilən islahatlar nəticəsində Azərbaycan sənaye, kənd təsərrüfatı, elm və mədəniyyət sahələrində mühüm inkişaf yolu keçərək SSRİ-nin qabaqcıl respublikalarından birinə çevrilib, ölkənin beynəlxalq nüfuzu əhəmiyyətli dərəcədə artıb. O qeyd edib ki, Nizami Gəncəvinin, İmadəddin Nəsiminin yubileylərinin və "Kitabi-Dədə Qorqud" dastanının yubileyinin yüksək səviyyədə qeyd olunması Azərbayca-

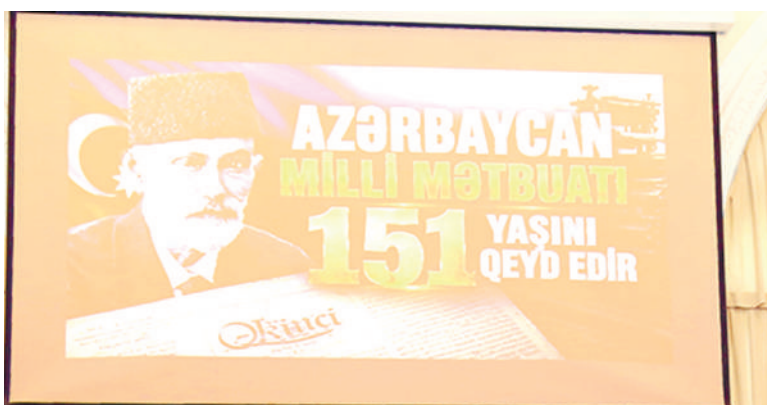
nın zəngin tarixi-mədəni irsinin dünyada tanınmasına mühüm töhfə verib. Akademik vurğulayıb ki, Ulu Öndərin iqtisadi və dövlətçilik siyasəti Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir və Azərbaycan yeni inkişaf hədəflərinə doğru inamla irəliləyir.

Daha sonra Yeni Azərbaycan Partiyasının Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev, AMEA Azad Həmkarlar İttifaqının sədri

dosent Sənən Həsənov və Dilçilik İnstitutunun şöbə müdiri professor Sayal Sadıqova çıxış edərək, Ulu Öndər Heydər Əliyevin Azərbaycanın müasir inkişaf konsepsiyasının formalaşdırılmasında, dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsində və müstəqil dövlət quruculuğunda müstəsna xidmətlərindən bəhs ediblər. Qeyd olunub ki, Ümummilli Liderin elmə, təhsilə və milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasına göstərdiyi xüsusi diqqət ölkənin intellektual potensialının inkişafında mühüm rol oynayır. Çıxışlarda, həmçinin Heydər Əliyevin Azərbaycan dilinin dövlət dili kimi möhkəmləndirilməsi, milli kadr hazırlığı, strateji əhəmiyyətli layihələrin həyata keçirilməsi və dövlətçilik ideyalarının inkişafı istiqamətində gördüyü işlər yüksək qiymətləndirilib. Vurğulanıb ki, Ulu Öndərin müəyyənləşdirdiyi dövlətçilik və xarici siyasət kursu bu gün Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir, Türk dünyası ilə əməkdaşlığın genişləndirilməsi və Azərbaycan-Türkiyə qardaşlıq münasibətlərinin daha da möhkəmləndirilməsi bu siyasətin əsas istiqamətlərindən biridir.

Sonda "Şəhərsal və Memarlıq İli" çərçivəsində YAP-ın bir qrup fəalına Partiyada ictimai-siyasi fəaliyyətlərinə görə fəxri fərmanlar təqdim olunub.

Azərbaycan milli mətbuatının 151-ci ildönümü

İyulun 22-də AMEA-nın Rəyasət Heyətində Azərbaycan milli mətbuatının yaranmasının 151-ci ildönümünə həsr olunmuş tədbir keçirilib.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Milli Mətbuat Günü münasibətilə media nümayəndələrini təbrik edib, onlara məsuliyyətli fəaliyyətlərində uğurlar arzulayıb.

Akademik İsa Həbibbəyli Həsən bəy Zərdəbinin əsasını qoyduğu Azərbaycan milli mətbuatının 151 il ərzində şərəfli inkişaf yolu keçdiyini, bütün dövrlərdə qabaqcıl ictimai ideyaların carçısı olduğunu söyləyib. O, Cəlil Məmmədquluzadə, Məhəmməd ağa Şahtaxtinski, Üzeyir Hacıbəyli, Nəsir İmanquliyev və digər görkəmli ziyalıların mətbuat ənənələrinin formalaşması

və inkişafında mühüm xidmətlər göstərdiklərini bildirib.

Azərbaycanın Türk dünyasında milli mətbuatın, teatr və opera sənətinin təşəkkül tapdığı ilk ölkələrdən biri olduğunu vurğulayan alim milli mətbuatın banisi Həsən bəy Zərdəbinin bütün Türk dünyasının dahi mütəfəkkiri və Azərbaycan jurnalistlərinin mənəvi rəhbəri kimi dəyərləndirib.

AMEA rəhbəri qeyd edib ki, milli mətbuat Azərbaycan dilinin saflığının qorunması, xalqın milli-mənəvi dəyərlərinin yaşadılması, ictimai fikrin formalaşdırılması və müstəqil dövlətçiliyin möhkəmləndirilməsi istiqamətində mühüm rol oynayır. O, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin senzuranın ləğvi ilə bağlı tarixi qərarının ölkədə azad mətbuatın və demokratik mühitin inkişafına güclü təkan verdiyini söyləyib. Akademik İsa Həbibbəyli Prezident İl-

ham Əliyevin rəhbərliyi ilə mətbuata dövlət dəstəyi və diqqətin ardıcıl şəkildə davam etdirildiyini bildirib, bu baxımdan Şuşada keçirilən IV Qlobal Media Forumunun əhəmiyyətini xüsusi qeyd edib.

O, həmçinin Akademiyada və ali təhsil müəssisələrində fəaliyyət göstərən çoxsaylı elmi jurnalların elmi fikrin, maarifçiliyin və elmi nəticələrin cəmiyyətə çatdırılmasında mühüm rol oynadığını deyib. Vurğulayıb ki, müstəqillik illərində elmi, dövlət, maarifçi, uşaq və digər ixtisaslaşmış media orqanlarının formalaşması ölkəmizdə mətbuatın inkişaf etdiyini və demokratik cəmiyyət

Sonra AMEA Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Mətbuat tarixi və publisistika şöbəsinin müdiri professor Vüqar Əhməd çıxış edərək Ədəbiyyat İnstitutunda milli mətbuat irsinin qorunması və tədqiqi istiqamətində həyata keçirilən mühüm layihələr barədə məlumat verib. Qeyd edib ki, institut tərəfindən "Məktəb", "Ziya", "Ziyayi-Qafqazıyyə" və digər tarixi dövrü mətbuat nümunələri müasir Azərbaycan əlifbasına transliterasiya olunub, bir sıra nəşrlər üzərində işə işlər davam etdirilir. O, akademik İsa Həbibbəylinin baş redaktorluğu ilə hazırlanaraq nəşr olunan "Molla Nəsrəddin" ensiklopediyasını

rə fəlsəfə doktoru Azər Turan, "Xalq qəzeti"nin baş redaktorunun müavini Tahir Aydınovlu, "525-ci qəzet"nin baş redaktorunun müavini, ədəbiyyatşünas Seyfəddin Hüseynli, o cümlədən AMEA-nın Fəlsəfə və Sosiologiya İnstitutunun əməkdaşı siyasi elmlər üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Zaur Əliyev Azərbaycan milli mətbuatının zəngin tarixi inkişaf yolundan, cəmiyyətin maarifləndirilməsi və milli-mənəvi dəyərlərin qorunmasında oynadığı mühüm roldan bəhs ediblər. Çıxışlarda müasir dövrdə medianın qarşısında duran vəzifələrdən, peşəkar jurnalistikanın inkişafının, eləcə də elm və media əməkdaşlığının əhəmiyyətindən danışılıb, milli mətbuat ənənələrinin gələcək nəsillərə ötürülməsinin vacibliyi vurğulanıb.

Daha sonra çıxış edən AMEA Rəyasət Heyəti Aparatının İctimaiyyətə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin müdiri filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ağahüseyn Şükürov Azərbaycan milli mətbuatının 151 illik zəngin ənənələrinin bu gün də uğurla davam etdirildiyini bildirib. O, AMEA-nın ictimaiyyətlə əlaqələr və media sahəsində həyata keçirdiyi fəaliyyət barədə məlumat verərək Akademiyanın elmi nailiyyətlərinin Science.gov.az portalı, "Elm" qəzeti, "Elm və həyat" jurnalı, Elm TV və sosial media platformaları vasitəsilə operativ şəkildə ictimaiyyətə çatdırıldığını diqqətə çatdırıb. Bildirib ki, şöbə tərəfindən elmi tədbirlərin informasiya təminatı, foto və video çəkilişləri, press-relizlərin hazırlanması, alimlərin media ilə əlaqələrinin təşkili və elmi müəssisələrin ictimaiyyətlə əlaqələr fəaliyyətinin koordinasiyası ardıcıl şəkildə həyata keçirilir.

Ağahüseyn Şükürov, həmçinin son illər AMEA-nın sosial media fəaliyyətinin müasir tələblərə uyğun yenidən qurulduğunu qeyd edib. Şöbə müdiri media nümayəndələrini peşə bayramı münasibətilə təbrik edərək onlara yeni yaradıcılıq uğurları arzulayıb.

Sonda bir qrup media nümayəndəsi mükafatlandırılıb.

quruculuğunun mühüm göstəricilərindən biri olduğunu təsdiqləyir. Akademik İsa Həbibbəyli bu gün milli mətbuatın elmin təbliğinə, cəmiyyətin maariflənməsinə və Azərbaycanın inkişafının işıqlandırılmasına mühüm töhfələr verməkdə olduğunu diqqətə çatdırıb.

Azərbaycan elmi və mətbuat tarixində mühüm hadisə kimi dəyərləndirib və bu nəşrin milli mətbuat irsinin öyrənilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıdığını vurğulayıb.

Tədbirdə "Ədəbiyyat qəzeti"nin baş redaktoru, tənqidçi, filologiya üz-

Akademik İsa Həbibbəyli: Numizmatika Muzeyi dövlətçilik tariximizin öyrənilməsi və təbliği üçün mühüm elmi-mədəni mərkəz olacaq

İyulun 17-də XII əsrə aid tarixi memarlıq abidəsi olan İçərişəhərdəki Aşur məscidində Numizmatika Muzeyinin açılış mərasimi keçirilib.

Tədbiri giriş sözü ilə açan "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsinin İdarə Heyətinin sədri Rüfət Mahmud layihənin həyata keçirilməsində əməyi olan hər kəsə təşəkkürünü bildirib.

O qeyd edib ki, bu muzeyin yaradılması ölkəmizdə iqtisadi və mədəni münasibətlərin inkişafının, cəmiyyətimizin tarixə və milli-mədəni irsə verdiyi dəyərin bariz göstəricisidir. Onun sözlərinə görə, tariximizin ən etibarlı şahidlərindən biri məhz numizmatikadır. Sikkələr keçmişimiz haqqında məlumat verir, müxtəlif dövrlərin siyasi, iqtisadi və mədəni həyatını əks etdirir. Buna görə də numizmatikanın öyrənilməsi və tədqiqi böyük əhəmiyyət daşıyır.

R.Mahmudun sözlərinə görə, muzeyin yaradılması ilə bağlı qərar qəbul edildikdən sonra bu sahəyə böyük marağın şahidi olublar.

"Bu gün artıq formalaşan konsepsiyamız ondan ibarətdir ki, bura təkcə eksponatların nümayiş etdirildiyi məkan olmayacaq. Muzey həm elmi-tədqiqat mərkəzi, həm seminar və konfransların keçirildiyi platforma, həm də müxtəlif şəxsi kolleksiyaların nümayiş olunduğu mədəniyyət ocağı kimi fəaliyyət göstərəcək", - deyərək əlavə edib.

Ölkəmizdə uzun illərdir numizmatika sahəsində ixtisaslaşmış ayrı-

ca bir mərkəzin yaradılmasına ciddi ehtiyac olduğunu bildiren Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, İçərişəhərdə fəaliyyətə başlayan bu muzey Azərbaycanın dövlətçilik tarixinin, mədəni irsinin və zəngin numizmatik irsinin öyrənilməsi baxımından xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

"Bu, təkcə muzey deyil, həm də dövlətçilik tariximizin öyrənilməsi və təbliği üçün mühüm elmi-mədəni mərkəz olacaq. Numizmatika dövlətçilik tarixinin əsas mənbələrindən biridir. Dünyada elə bir dövlət yoxdur ki, onun tarixini sikkələr və pul nişanları olmadan tam şəkildə öyrənmək mümkün olsun. Hər bir dövlət yarandığı gündən etibarən öz hakimiyyətini, iqtisadi gücünü və suverenliyini zərb etdiyi sikkələr vasitəsilə də nümayiş etdirib.

Bu baxımdan, İçərişəhərdə yaradılan Numizmatika Muzeyi Azərbaycanın müstəqil dövlətçilik tarixinin, eləcə də ümumilikdə dövlətçilik ənənələrinin öyrənilməsinə mühüm töhfə verəcək", - deyərək İ.Həbibbəyli vurğulayıb.

AMEA-nın Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun direktoru Fərhad Quliyev çıxışında bildirib ki, yeni muzey ölkənin maddi-mədəni irsinin qorunmasına verilən mühüm töhfədir.

O qeyd edib ki, son illərdə "İçərişəhər" Dövlət Tarix-Memarlıq Qoruğu İdarəsi qədim şəhərin tarixinin az öyrənilmiş səhifələrinin araşdırılması istiqamətində genişmiqyaslı layihələr həyata keçirir. Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu ilə sıx əməkdaşlıq çərçivəsində "Qala" Dövlət Tarix-Etnoqrafiya Qoruğunda arxeoloji qazıntılar aparılır, sualtı ar-

xeologiya layihələri reallaşdırılır, eyni zamanda, yeni birgə sərgilərin təşkili istiqamətində hazırlıq işləri görülür.

"İçərişəhər" Muzey Mərkəzinin direktor müavini Nəhidə Bəkirova bildirib ki, əsas məqsəd yalnız nadir eksponatları nümayiş etdirmək deyil, həm də bu zəngin irsi elmi cəhətdən araşdırmaq, gənclərdə və xarici qonaqlarda Azərbaycan tarixinə marağı artırmaqdır.

"Məhz bu məqsədlə muzeyimizin nəzdində Məşvərətçi Komitə təsis edilib. Komitənin fəaliyyəti muzeyin daim təkmilləşdirilməsinə, ekspozisiyanın dinamik inkişafına xidmət edəcək, buranı gənc alimlər və tələbələr üçün mühüm elmi-tədqiqat və mədəniyyət mərkəzinə çevirəcək", - deyərək o qeyd edib.

Daha sonra çıxış edən muzeyin fond işləri üzrə mütəxəssisi Şahin

Əliyev bildirib ki, Numizmatika Muzeyində antik dövrdən müasir dövrədək Azərbaycanın dövlətçilik tarixini, ticarət əlaqələrini və pul dövriyyəsinə əks etdirən nadir sikkələr nümayiş olunur.

Şahin Əliyev vurğulayıb ki, muzey yalnız eksponatların nümayiş etdirildiyi məkan olmayacaq. Burada numizmatika sahəsində elmi tədqiqatların aparılması, nadir kolleksiyaların öyrənilməsi, seminar və konfransların təşkili də nəzərdə tutulur. Onun sözlərinə görə, muzey həm yerli ziyarətçilərin, həm də xarici qonaqların Azərbaycanın çoxəsrlik dövlətçilik tarixini daha yaxından tanımasına xidmət edəcək.

Daha sonra Muzeyin konsepsiyasını, ekspozisiyasını əks etdirən videoçarx nümayiş olunub.

Sonda qonaqlar Numizmatika Muzeyi ilə tanış olub, ekspozisiyada nümayiş etdirilən nadir sikkələrə baxış keçiriblər.

Ölkə əhəmiyyətli memarlıq abidəsi olan bu məkanda təşkil edilən ekspozisiyada e.ə. III əsrdən eramızın XX əsrinədək olan geniş tarixi dövrü əhatə edən sikkələr nümayiş etdirilir. Muzeyin numizmatika fonduna aid ümumilikdə 200-dən çox sikkə ekspozisiyada nümayiş olunur. Bu kolleksiya ekspozisiyanın elmi-tarixi əhatə dairəsinin genişləndirilməsinə, numizmatik materialların məzmun və xronoloji baxımdan daha da zənginləşdirilməsinə xidmət edir.

VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumuna hazırlıqlarla bağlı qurumlararası iclas

Mədəniyyət Nazirliyində VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun hazırlığına həsr olunmuş qurumlararası iclas keçirilib.

Nazirlikdən AZƏRTAC-a bildirilib ki, iclasda dövlət qurumlarının rəhbər səviyyəli nümayəndələri, o cümlədən Xarici İşlər Nazirliyinin, Elm və Təhsil Nazirliyinin, Gənclər və İdman Nazirliyinin, İqtisadiyyat Nazirliyinin, Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyinin, Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin, Dövlət Turizm Agentliyinin, Medianın İnkişafı Agentliyinin, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının, Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin və ADA Universitetinin təmsilçiləri iştirak ediblər.

İclasda mədəniyyət naziri Adil Kərimli "Bakı Prosesi"nin müntəzəm platforması olan Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunun 2011-ci ildə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə fəaliyyətə başladığını xatırladı və platforma-

nın global müstəvidə gücləndirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıb.

Nazir müavini Fərid Cəfərov isə builki Forumun proqramı, hazırlıq işləri, keçiriləcəyi məkanlar və nəzərdə tutulan tədbirlər barədə ətraflı təqdimat edib.

İclas iştirakçıları Forumun müxtəlif istiqamətləri üzrə təkliflərini bölüşüblər. Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının prezidenti akademik İsa Həbibbəyli elm təşkilatlarının nümayəndələrinin Forumda cəlb edilməsini təklif edib. Gənclər və idman nazirinin müavini Fərhad Hacıyev Quba Olimpiya Kompleksində keçiriləcək Gənclər Forumunun hazırlıq işlərinin davam etdiyini bildirib. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Gündüz İsmayilov beynəlxalq dövrlərin əlaqəli qaydada göndərilməsi barədə məlumat verib. Bakı Beynəlxalq Multikulturalizm Mərkəzinin icraçı direktoru Rəvan Həsənov Forum çərçivəsində multikulturalizm mövzusunda yan tədbirin keçirilməsini təklif edib. Xarici İşlər Nazirliyinin nümayəndəsi Elməddin Mehdiyev Bakıda yerləşən beynəlxalq gənclər təşkilatlarının Gənclər Forumuna cəlb edilməsini, həmçinin iqlim dəyişikliyi mövzusunda ayrıca panelin təşkilini təklif edib. Ailə, Qadın və Uşaq Problemləri üzrə Dövlət Komitəsinin sədr müavini Sədaqət Qəhrəmanova qadın və ailə mövzusunun Forum proqramına daxil edilməsini müzakirəyə gətirib, bu istiqamətdə "UN Women" ilə birgə xüsusi sessiyanın keçirilməsi razılaşdırılıb.

İclasın yekununda mədəniyyət naziri Adil Kərimli deyib: "VII Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumunda ümumilikdə 3000-ə yaxın qonağın, o cümlədən 500 xarici iştirakçının iştirakı nəzərdə tutulur. "Bakı Prosesi"nin bu mötəbər platforması beynəlxalq mədəniyyətlərarası dialoqun inkişafına töhfə verməkdə davam edəcək".

Qeyd edək ki, "Bakı Prosesi" 2008-ci ildə Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə əsas qoyulmuş beynəlxalq dialoq platformasıdır. Ümumdünya Mədəniyyətlərarası Dialoq Forumu bu prosesin müntəzəm keçirilən əsas tədbiridir.

AMEA-nın prezidenti İsa Həbibbəyli akademik Ömər Eldarovu xəstəxanada ziyarət edib

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Mərkəzi Klinik Xəstəxanada müalicə alan görkəmli heykəltəraş, akademik Ömər Eldarovu ziyarət edib.

Akademik İsa Həbibbəyli Ömər Eldarovun səhhəti ilə maraqlanıb, ona Akademiyaya əməkdaşlarının xoş arzularını çatdırıb, şəfa diləyib.

Həkimlər akademik Ömər Eldarovun yaxşı müalicə aldığı və səhhətinin normalaşdığını bildiriblər.

Görkəmli heykəltəraş, akademik Ömər Eldarov ona göstərilən diqqət və qayğıdan çox razı qaldığını bildirib və Akademiyaya üzvlərinə salamlarını çatdırmağı xahiş edib.

Qeyd edək ki, akademik Ömər Eldarov iyulun 17-də müalicəsini bitirərək evə buraxılıb.

Pakistanlı alimlərlə görüş

AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəyli Pakistanın Pəncab əyalətinin Ali Təhsil Departamentinin Kitabxana və İnformasiya Elmləri şöbəsinin müdiri, Dr. Faiza Bəşir və Lahor Dövlət Kolleç Universitetinin Dil, İslam və Şərşünaslıq fakültəsinin Urdu dili kafedrasının dosenti Dr. Almas Xanım ilə görüşüb.

AMEA Rəyasət Heyətində keçirilən görüşdə akademik İsa Həbibbəyli Azərbaycan ilə dost və qardaş Pakistan arasında müştərk elmi tədqiqatların aparılmasının, beynəlxalq konfransların, seminarların və digər elmi tədbirlərin təşkilinin mövcud əməkdaşlıq əlaqələrinin dərinləşməsinə mühüm töhfə verdiyini vurğulayıb. Həmçinin Lahor Dövlət Kolleç Universiteti ilə elmi əlaqələrin ardıcıl şəkildə inkişaf etdiyini bildiren AMEA rəhbəri "Azərbaycan şairləri (qədim dövrlərdən müasir dövrədək)" mövzusunda yeni birgə ensiklopedik layihənin hər iki ölkənin elmi ictimaiyyəti üçün faydalı nəticələr verəcəyinə əminliyini ifadə edib.

Pakistanlı alimlər - Dr. Faiza Bəşir və Dr. Almas Xanım çıxış edərək AMEA ilə Lahor Dövlət Kolleç Universiteti arasında birgə elmi layihələrin, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin və akademik əlaqələrin hər iki ölkənin elmi potensialının inkişafına bundan sonra da mühüm töhfə verəcəyini qeyd ediblər.

Səfər çərçivəsində pakistanlı alimlər AMEA-nın Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunda da olublar. Qonaqlar institutda fəaliyyət göstərən Pakistan Ədəbiyyatı Mərkəzi ilə tanış olub, burada aparılan elmi tədqiqatlar barədə ətraflı məlumat əldə ediblər.

Dövlətçilik və milli dəyərlərin keşikçisi

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanasında (MEK) Azərbaycan milli mətbuatının yaranmasının 151 illiyi münasibətilə "Milli Mətbuat - dövlətçilik və milli dəyərlərin keşikçisi" adlı tədbir keçirilib. Tədbir Mərkəzi Elmi Kitabxananın və YAP Yasamal rayon təşkilatının birgə təşkilatçılığı ilə, ərazi partiya təşkilatlarının üzvləri, media nümayəndələri və ictimai xadimlərin iştirakı ilə baş tutub.

Əvvəlcə iştirakçılar tədbirdə nümayiş etdirilən və bu günün tarixini əks etdirən kitab sergisinə baxış keçirib.

Tədbirdə Azərbaycan Respublikasının Dövlət Himni səsləndirilib, Ulu Öndər Heydər Əliyevin və şəhidlərimizin əziz xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla yad olunub.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan MEK-in direktoru texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynov öncə media nümayəndələrinə AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin təbrikini çatdırıb. MEK rəhbəri cəmiyyətin maariflənməsində, obyektiv informasiyanın çatdırılmasında və milli-mənəvi dəyərlərimizin təbliğində mətbuatın mühüm rol oynadığını bildirib. Direktor qeyd edib ki, Mərkəzi Elmi Kitabxana ilə media arasında formalaşmış səmərəli əməkdaşlıq elmin, kitabın və mütaliə mədəniyyətinin geniş ictimaiyyətə çatdırılmasına əhəmiyyətli töhfə verir.

"Kitabxanamızın fəaliyyətinin işıqlandırılmasında göstərdiyiniz dəstəyi yüksək qiymətləndiririk və bir daha hər birinizi Milli Mətbuat Günü münasibətilə təbrik edir, möhkəm cansağlığı, yaradıcılıq uğurları və peşə fəaliyyətinizdə yeni nailiyyətlər arzulayıram", - deyə kitabxana rəhbəri vurğulayıb.

YAP Yasamal rayon təşkilatının sədri Bəxtiyar Nəbiyev çıxışında Azərbaycan mətbuatının dövlətçilik tarixindəki mühüm rolundan danışdı. O bildirib ki, Ümummilli Lider Heydər Əliyevin 1993-cü ildə xalqın təkidli tələbi ilə siyasi hakimiyyətə qayıdırsı ölkədə olduğu kimi, milli mətbuatın inkişafında da yeni mərhələnin əsasını qoyub.

B.Nəbiyev vurğulayıb ki, Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə Azərbaycan ərazi bütövlüyünü və suverenliyini tam bərpa edərək yeni inkişaf mərhələsinə qədəm qoyub. O qeyd edib ki, 44 günlük Vətən müharibəsi və sonrakı dövrdə Azərbaycan mediası yüksək peşəkarlıq və vətənpərvərlik nümayiş etdirərək ölkənin haqq səsinin beynəlxalq ictimaiyyətə çatdırılmasına, dezinformasiyaya qarşı mübarizəyə və tarixi Zəfərin salnaməsinin yaradılmasına mühüm töhfə verib. Sonda Bəxtiyar Nəbiyev media nümayəndələrini 22 İyul - Milli Mətbuat Günü münasibətilə təbrik edib.

Tədbirdə "Səs" qəzetinin təsisçisi və baş redaktoru Bəhruz Quliyev əsas məruzə ilə çıxış edərək bildirib ki, 1875-ci il iyulun 22-də Həsən bəy Zərdəbinin nəşr etdirdiyi "Əkinçi" qəzeti ilə əsası qoyulan Azərbaycan milli mətbuatı ötən 151 il ərzində xalqın maariflənməsində, milli özünüdərk formalaşmasında və dövlətçilik ənənələrinin möhkəmləndirilməsində mühüm rol oynayıb.

Sonda nətiq vurğulayıb ki, "Əkinçi"dən başlanan 151 illik yol bu gün müasir rəqəmsal media mərhələsində davam edir və Azərbaycan mətbuatı bundan sonra da dövlətçilik dəyərlərinin qorunmasına, cəmiyyətin obyektiv məlumatlandırılmasına və ölkənin beynəlxalq nüfuzunun möhkəmləndirilməsinə xidmət edəcək.

MEK-in İctimaiyyətlə əlaqələr şöbəsinin müdiri Mina İbrahimova da öz növbəsində Azərbaycan milli mətbuatının 151 illik inkişaf yolundan, onun dövlətçilik, milli-mənəvi dəyərlərin qorunması və cəmiyyətin maarifləndirilməsindəki rolundan bəhs edib.

Tədbirin sonunda Milli Mətbuat Günü münasibətilə bir qrup media nümayəndəsi YAP Yasamal rayonu təşkilatının Fəxri Fərmanı və Təşəkkürnaməsi, həmçinin MEK-in Təşəkkürnaməsi ilə təltif edilib.

Daha sonra iştirakçılar Mərkəzi Elmi Kitabxananın Sərgi salonunda nümayiş etdirilən dəyişikliklərə tanış olublar.

Vaqif Poeziya Günləri çərçivəsində Şuşada Xaqani Şirvaninin 900 illiyi qeyd olunub

Mədəniyyət Nazirliyi və Heydər Əliyev Fondunun birgə təşkilatçılığı ilə keçirilən Vağif Poeziya Günləri çərçivəsində iyulun 17-də Şuşadakı Mehmandarovların malikanə kompleksində böyük Azərbaycan şairi Xaqani Şirvaninin 900 illik yubileyinə həsr olunan elmi konfrans keçirilib.

Tədbirdə çıxış edən yazıçı-dramaturq, Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin (AYB) katibi İlqar Fəhmi "Sözün Xaqanı - Xəlqaniyəm, Xəlqanı" mövzusunda təşkil edilən elmi konfrans barədə məlumat verib.

Bildirilib ki, tədbir Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) və AYB-nin birgə təşkilatçılığı ilə baş tutur. Diqqətə çatdırılıb ki, Qarabağ işğaldan azad olunduqdan sonra Vağif Poeziya Günləri yenidən öz doğma məkanına

qayıdıb və artıq bu ənənə daha da zəngin məzmununda davam etdirilir.

"Büyük proqram müxtəlif mövzuları əhatə edən maraqlı tədbirlərlə zəngindir. Vağif Poeziya Günləri çərçivəsində ölkədə yubileyləri qeyd olunan görkəmli söz və sənət adamlarının xatirəsinə həsr edilən silsilə tədbirlər təşkil olunur. AMEA və AYB-nin birgə təşkilatçılığı ilə həyata keçirilən bu görüşlər ölkənin mədəni həyatında mühüm ədəbi hadisələrin əsas platformalarından birinə çevrilib", - deyə İ.Fəhmi əlavə edib.

Daha sonra konfransda çıxış edən AMEA-nın əməkdaşları Xaqani Şirvaninin zəngin ədəbi irsi, Şərq fəlsəfəsinə və poeziyasına bəxş etdiyi dəyərli incilər barədə ətraflı məruzələrlə çıxış ediblər.

Milli Mətbuat Günü: sözə sədaqət, elmə xidmət

Azərbaycan milli mətbuatının tarixi xalqımızın maarifçilik düşüncəsinin, azad sözə, həqiqətə və milli oyanış ideyalarına olan ehtiyacının parlaq ifadəsidir. Bu şəərəfli yolun başlanğıcı 1875-ci il iyulun 22-də böyük maarifçi Həsən bəy Zərdəbinin nəşr etdirdiyi "Əkinçi" qəzeti ilə qoyulmuşdur. Cəmi iki il fəaliyyət göstərməsinə baxmayaraq, "Əkinçi" Azərbaycan milli mətbuatının bünövrəsini yaratmış, xalqın maariflənməsi, ana dilinin inkişafı, milli özünüdərk və ictimai düşüncənin formalaşması istiqamətində misilsiz xidmətlər göstərmişdir. Həmin gündən etibarən Azərbaycan mətbuatı cəmiyyətin aynasına, ictimai fikrin tribunası və milli dəyərlərin daşıyıcısına çevrilmişdir.

Bu gün mənim elmi fəaliyyətimin, dünyagörüşümün və vətəndaş mövqeyimin təməlinə atamın mənə aşladığı sözə ehtiram, elmə sədaqət və milli dəyərlərə bağlılıq dayanır. O dəyərlər isə öz qaynağını Nəsir İmanquliyev məktəbinin yüksək peşəkarlıq və mədəniyyət prinsiplərindən alır. Məhz bu mədəni irs mənim Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında həyata keçirdiyim elmi və təşkilati fəaliyyətə də istiqamət verir.

Jurnalistika mənim üçün sadəcə bir peşə haqqında düşüncə deyil. O, uşaqlıqdan yaşadığım bir mühit, böyüdüyüm bir məktəb olmuşdur. Buna görə də Milli Mətbuat Günü mənim üçün təkcə peşə bayramı deyil, həm də ailə yaddaşının, mədəni irsin və böyük müəllimlərə ehtiramın təəcəssümüdür.

Bu gün Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında çalışan bir alim kimi sözün və informasiyanın məsuliyyətini daha dərinləndirirəm. Həsən bəy Zərdəbinin sözlərinə görə, elmi nailiyyətlərin cəmiyyətə düzgün, operativ və peşəkar şəkildə çatdırılması müasir dövrdə milli mətbuatın ən mühüm missiyalarından biridir. Çünki elm yalnız laboratoriyalarda, institutlarda və elmi nəşrlərdə yaşamamalıdır. Onun nəticələri cəmiyyətə çatdırılmalı, insanlarda elmə maraq oyatmalı, ölkənin intellektual potensialını və elmi mühitini əks etdirəlməlidir. Bu baxımdan elmi jurnalistika milli mətbuatımızın ən məsuliyyətli və ən vacib istiqamətlərindən biridir.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasında bu missiyanın uğurla həyata keçirilməsi istiqamətində, xüsusilə AMEA-nın prezidenti, çox hörmətli akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi dövründə məqsədyönlü, sistemli və ardıcıl fəaliyyət həyata keçirilmiş, elmi nailiyyətlərin geniş ictimaiyyətə dolğun şəkildə təqdim olunması, elmin təbliği və ölkənin baş elmi mərkəzinə nüfuzunun yüksəldilməsi istiqamətində mühüm addımlar atılıb. Akademiyamızın mətbuat orqanı olan "Elm" qəzeti ölkəmizdə elmi fikrin, akademik mühitin və alimlərimizin fəaliyyətinin təbliğində mühüm rol oynamışdır. Bu ənənə bu gün də müasir informasiya siyasəti ilə uğurla davam etdirilir.

Bu istiqamətdə uzun illər jurnalist, redaktor və təşkilatçı kimi səmərəli fəaliyyət göstərmiş, hazırda isə AMEA Rəyasət Heyəti aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ağahüseyn Şükürovun xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. O, əmək fəaliyyətinə mətbuat sahəsində başlamış, müxtəlif aparatların İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ağahüseyn Şükürovun xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. O, əmək fəaliyyətinə mətbuat sahəsində başlamış, müxtəlif aparatların İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ağahüseyn Şükürovun xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır. O, əmək fəaliyyətinə mətbuat sahəsində başlamış, müxtəlif aparatların İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Ağahüseyn Şükürovun xidmətləri xüsusi qeyd olunmalıdır.

Cox hörmətli akademik İsa Həbibbəylinin rəhbərliyi ilə AMEA-da keçirilən beynəlxalq konfranslar, elmi sessiyalar, yubiley tədbirləri, mühüm elmi layihələr, alimlərimizin nailiyyətləri, beynəlxalq əməkdaşlıqlar və digər əlamətlər hadisələr AMEA Rəyasət Heyəti aparatının İctimaiyyətlə əlaqələr, mətbuat və informasiya şöbəsi tərəfindən operativ, obyektiv və yüksək peşəkarlıqla ictimaiyyətə çatdırılır. Müasir informasiya məkanının sürətlə dəyişdiyi bir dövrdə bu operativlik və peşəkarlıq xüsusi əhəmiyyət kəsb edir. Bu, təkcə informasiya yayımı deyil, həm də elmi düşüncənin, milli intellektual irsin və akademik dəyərlərin təbliğinə xidmət edən mühüm bir missiyadır.

Bu gün Azərbaycan milli mətbuatı Həsən bəy Zərdəbinin maarifçilik ideyaları, Nəsir İmanquliyevin yaratdığı peşəkarlıq məktəbi və bu məktəbin layiqli davamçıların fəaliyyəti sayəsində öz şərəfli inkişaf yolunu davam etdirir. Bu yolun hər mərhələsində sözün gücünə, həqiqətin müdafiəsinə və cəmiyyət qarşısında məsuliyyət hissəsinə sadıq qalan qələm sahibləri yetişmişdir.

İnanıram ki, sözün gücü zamanın fəvqində dayanır. Bəzən bir qəzet xalqın maariflənməsinə yol açır, bəzən bir jurnalistin qələmi bir insanın haqq səsinin eşidilməsinə səbəb olur, bəzən isə bir alim haqqında hazırlanan obyektiv xəbər cəmiyyətin elmə münasibətini dəyişir. Məhz buna görə jurnalistika yalnız informasiya vasitəsi deyil, həm də milli yaddaşı yaşadan, cəmiyyətin mədəni dəyərlərini qoruyan və gələcək nəsillərə ötürən böyük bir missiyadır.

22 iyul - Milli Mətbuat Günü münasibətilə ömrünü sözə, həqiqətə, Vətənə və xalqa xidmətə həsr etmiş bütün jurnalistləri, publisistləri, redaktorları, fotojurnalistləri, eləcə də Azərbaycan elminin təbliği naminə fədakarlıqla çalışan mətbuat xidməti əməkdaşlarını ürəkdən təbrik edir, onlara möhkəm cansağlığı, tükenməz yaradıcılıq enerjisi və yeni-yeni uğurlar arzulayıram.

Bu əlamətdar gündə milli mətbuatımızın görkəmli siması, böyük jurnalist və pedaqoq Nəsir İmanquliyevin əziz xatirəsinə dərin ehtiramla yad edir, onun Azərbaycan mətbuatının inkişafı və peşəkar jurnalistika məktəbinin formalaşmasındakı misilsiz xidmətləri qarşısında baş əyirəm.

Qoy Həsən bəy Zərdəbinin yandırıldığı peşəkarlıq məktəbi və bu məktəbin yetimlərinin yaşatdığı mədəni dəyərlər bundan sonra da Azərbaycan milli mətbuatının inkişafına işıq tutsun.

22 iyul - Milli Mətbuat Günü mübarək!

Aynel MƏŞƏDİYEVA,
AMEA Nəsimi Adına Dilçilik İnstitutunun elmi katibi,
filologiya elmləri doktoru

Akademik Kenjehan Matijanov: "Azərbaycanda milli ruhun yüksəlişi qürurvericidir"

Qazaxıstan Elm və Təhsil Nazirliyinin Muxtar Auezov adına Ədəbiyyat və İncəsənət İnstitutunun direktoru akademik Kenjehan Matijanov Azərbaycan səfərinə başa vurduqdan sonra sosial şəbəkə hesabında Bakıda keçirilən VIII "Ortaq Türk Keçmişindən Ortaq Türk Gələcəyinə" beynəlxalq elmi simpoziumu ilə bağlı təəssüratlarını bölüşüb. Alim simpoziumun yüksək elmi səviyyədə təşkil olunduğunu vurğulayaraq, Azərbaycanın milli ruhuna, ana dilinə və mədəni dəyərlərinə göstərilən xüsusi qayğıyı yüksək qiymətləndirib. O, Türk dünyasının birliyi ideyasının gətirdikə daha da gücləndiyini qeyd edib və Bakıda qazandığı təəssüratların uzun müddət yaddaşında qalacağını bildirib.

Həmin paylaşımı Azərbaycan dilində təqdim edirik:

"Bakıda keçirilən I Türkoloji Qurultayın 100 illiyinə həsr olunmuş "Türkoloji folklorşünaslıq: nəzəri konteksti, praktik yönleri və təhlil perspektivləri" adlı beynəlxalq elmi simpoziumda iştirak etdim. Burada "Qazaxıstan türkologiyasının repressiya dövrü: A. Baytursınovdan O. Süleymenova qədər" mövzusunda məruzə ilə çıxış etdim və bölmə iclaslarından birinə moderatorluq etdim.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Folklor İnstitutu, Azərbaycan və Türkiyə Respublikalarının UNESCO üzrə Milli Ko-

missiyaları, Türk Mədəniyyəti və İrsi Fondu, eləcə də Hacettepe Universitetinin birgə təşkil etdiyi mötəbər elmi toplantıda türk dünyası və türkologiya elminin ən aktual problemləri geniş müzakirə olundu.

Bu simpoziumda örnək götürüləsi, öyrəniləsi çox dəyərli məqamlarla qarşılaşdıq. Xüsusilə Azərbaycan qardaşlarımızın milli ruhunun nə qədər yüksək səviyyədə olması bizi heyrləndirdi. Müstəmləkəçilik zəncirini qıraraq öz milli ideologiyası ilə dünya sivilizasiyasına inamla doğru irəliləyən bu gənc və qüdrətli dövlətə yalnız qardaşlıq arzularımızı ifadə edə bilərik.

Bakı şəhəri son 30 ildə tanınmaz dərəcədə dəyişib. Təkcə şəhərin siması deyil, insanların düşüncə tərz də yenilənib. Milli ruh yüksəlib, mədəniyyət inkişaf edib, ana dilini mükəmməl bilən, öz ölkəsinə və mədəniyyətinə böyük hörmətlə yanaşan, başqalarının təsirinə kor-koranə uymayan yeni bir nəsil formalaşıb.

Bakıda saysız-hesabsız miqrantlara rast gəlmədik, lakin dünyanın hər yerindən gələn turistlər çox idi. Onların rahatlığı və məmnuniyyəti üçün hər cür şərait yaradılıb. Hər yerdə milli kolorit hakimdir. İnformasiya lövhələrindən tutmuş restoran işçilərinədək hər kəs Azərbaycan dilində danışır. Küçələrdə və dövlət müəssisələrində Heydər Əliyevin şəkilləri diqqət çəkir. Onlarda milli liderə göstərilən ehtiram xüsusi səviyyədədir. Məsələn, Oljas Süleymenova bizdəkindən də böyük hörmət göstərilir. Bu da üzərində düşünməli olduğumuz məsələlərdəndir.

Keçmiş əsrlərin müstəmləkəçilik siyasəti və onun türk xalqlarına vurduğu zərərler mövzusunda gəlinə, hər kəs bu məsələyə böyük həssaslıqla yanaşır. Elə buna görə də mənim məruzəməyə xüsusi maraq göstərildi. İnstitutdan apardığım üç kitaba, xüsusilə "Repressiv türkologiya: folklorşünaslıq" kitabına alimlər böyük maraq göstərdilər. Nəticədə kitabın elektron versiyasını göndərəcəyim söz verməklə vəziyyətdən çıxdım.

Ümumilikdə, Türk dünyasının birliyi ideyası gətirdikə daha geniş yayılır. Bu ideyanın önündə Türkiyədən sonra Azərbaycanın dayandığını görmək mümkündür. Arzu edərdik ki, biz də həmin sırada layiqli yerimizi tutaq.

Düşünməli məqamlar çoxdur...

Yeri gəlmişkən, türk ölkələrindən gələn alimlərin hamısı məruzələrini öz ana dillərində təqdim etdilər. Bu da bizim üçün gözəlməz oldu".

Gənclər Akademiyasının sədri: AMEA-nın beynəlxalq elmi əməkdaşlığı innovativ layihələrin təşviqinə töhfə verir

Son illərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyası (AMEA) beynəlxalq elmi əməkdaşlığın genişləndirilməsi istiqamətində həyata keçirdiyi ardıcıl fəaliyyətlə Azərbaycanın qlobal elmi məkanına integrasiyasına töhfələr verir. Nüfuzlu beynəlxalq elmi qurumlar və akademik platformalarla tərəfdaşlıqların inkişafı, yeni əməkdaşlıq mexanizmlərinin yaradılması və birgə elmi təşəbbüslərin dəstəklənməsi ölkənin elmi potensialının beynəlxalq səviyyədə tanınmasına, habelə elmi diplomatiyanın gücləndirilməsinə xidmət edir.

Bu barədə AZƏRTAC-a açıqlamasında AMEA Gənclər Akademiyasının sədri kimya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Elmira Babayev söyləyib.

Sədr bildirib ki, AMEA-nın son illərdə Beynəlxalq Elmi Şura (ISC), Asiya Elmlər Akademiyaları və Elmi Cəmiyyətləri Assosiasiyası (AASSA) və Akademiyalararası Tərəfdaşlıq Assosiasiyasına (IAP) üzv qəbul edilməsi Akademiyanın beynəlxalq elmi şəbəkələrdə iştirak imkanlarını genişləndirib, qlobal elmi əməkdaşlıq platformalarında mövqeyini daha da möhkəmləndirib. Akademiyanın Çin Xalq Respublikasının elmi mühiti ilə inkişaf etdirdiyi əlaqələr isə elmi diplomatiyanın strateji və çoxtərəfli xarakterini əks etdirir. Çin Sosial Elmlər Akademiyası, Honkonq Kore Akademiyası, Pekin Xarici Dillər Universiteti və Hebei Pedaqoji Universiteti ilə imzalanmış əməkdaşlıq memorandumları iki ölkənin elmi müəssisələri arasında uzunmüddətli institusional tərəfdaşlığın formalaşdırılmasına, birgə tədqiqatların və akademik mübadilənin genişlənməsinə əlverişli zəmin yaradıb.

Vurğulanıb ki, AMEA-nın beynəlxalq əməkdaşlıq coğrafiyası yeni tərəfdaşlıqlarla daha da genişlənməkdədir. Bu günlərdə Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyətində AMEA ilə Albaniya Elmlər Akademiyası arasında əməkdaşlığa dair anlaşma memorandumunun imzalanması bu istiqamətdə atılmış növbəti mühüm addımdır. Memorandum iki ölkənin elmi qurumları arasında institusional əlaqələrin möhkəmləndirilməsini, birgə elmi tədqiqatların həyata keçirilməsini, alimlərin və gənc tədqiqatçıların qarşılıqlı mübadiləsini, eləcə də elmi bilik və təcrübənin paylaşılmasını nəzərdə tutur.

AMEA-nın həyata keçirdiyi beynəlxalq əməkdaşlıq siyasəti yalnız memorandumların imzalanması ilə məhdudlaşmır. Bu fəaliyyət Azərbaycanın beynəlxalq elmi nüfuzunun yüksəldilməsinə, ölkə alimlərinin beynəlxalq layihələrdə iştirak imkanlarının genişləndirilməsinə, innovativ tədqiqatların təşviqinə və elmi potensialın inkişafına töhfə verir. Eyni zamanda, Azərbaycan haqqında obyektiv akademik biliklərin beynəlxalq elmi ictimaiyyətə çatdırılması, ölkənin zəngin elmi irsinin və müasir elmi nailiyyətlərinin tanınması baxımından da xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Elmira Babayev bildirib ki, AMEA-nın beynəlxalq nüfuzunun artmasının mühüm göstəricilərindən biri Akademiyanın 80 illik yubileyi münasibətilə keçirilən beynəlxalq tədbirdə müxtəlif ölkələrdən nüfuzlu alim və akademik qurum rəhbərlərinin iştirakıdır. Bu, Azərbaycanın qlobal elmi məkanla uğurlu integrasiyasını və beynəlxalq elmi əməkdaşlıqda mövqeyinin güclənməsini nümayiş etdirir.

AMEA bundan sonra da beynəlxalq elmi tərəfdaşlıqların genişləndirilməsi, elmi diplomatiyanın inkişafı və Azərbaycanın dünya elmində mövqeyinin daha da möhkəmləndirilməsi istiqamətində fəaliyyətini davam etdirəcək.

MEK ilə Türkiyənin Sinop Universiteti arasında "Qardaş kitabxanalar" anlaşma memorandumu imzalanıb

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanası (MEK) ilə Türkiyənin Sinop Universiteti arasında "Qardaş kitabxanalar" anlaşma memorandumu imzalanıb. Bununla bağlı tərəflərin iştirakı ilə onlayn görüş baş tutub.

Görüşdə MEK-in direktoru texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynov Azərbaycan ilə Türkiyə arasında mövcud olan strateji tərəfdaşlıq münasibətlərinin elm və təhsil sahəsində əməkdaşlığın genişlənməsinə mühüm töhfə verdiyini vurğulayıb. Direktor kitabxanalar arasında qurulan əlaqələrin elmi informasiya mübadiləsinin, rəqəmsal resursların paylaşılmasının və birgə layihələrin həyata keçirilməsinin əhəmiyyətini qeyd edib. O, MEK-in dünyanın bir sıra aparıcı kitabxanaları, ali təhsil müəssisələri və elmi təşkilatları ilə əməkdaşlıq etdiyini söyləyib. Bu əməkdaşlıqda Türkiyənin kitabxanalarının, universitetlərinin və nəşriyyatlarının xüsusi yer tutduğunu bildirib.

Hüseyn Hüseynov ötən ildən Sinop Universiteti ilə qurulan əməkdaşlığın hər iki qurum üçün faydalı nəticələr verdiyini deyib. Tərəfdaşlığın nəticəsi kimi Sinop Universitetinin "DərgiPark" elektron bazasına daxil olan jurnallar MEK oxucularının istifadəsinə verilib.

Sinop Universitetinin prorektoru professor Muhiddin Yılmaz bildirib ki, yaxın vaxtlarda Sinop Universitetinin kitabxanasında Azərbaycana həsr olunmuş xüsusi guşənin yaradılması, həmin guşənin isə MEK-in dəstəyi və təqdim edəcəyi nəşrlərlə zənginləşdirilməsi nəzərdə tutulur.

Universitetin Kitabxana və sənədləşmə şöbəsinin müdiri Hüseyn Konukçu isə çıxışında MEK-in zəngin informasiya resurslarından və peşəkar təcrübəsindən faydalanmaqda maraqlı olduqlarını söyləyib. O, əməkdaşlığın kitabxana işi, rəqəmsal xidmətlər, elmi informasiya mübadiləsi və birgə layihələrin həyata keçirilməsi istiqamətində yeni imkanlar yaradacağını vurğulayıb.

Tədbirin sonunda AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanası ilə Sinop Universiteti arasında elmi və akademik əməkdaşlığın genişləndirilməsi, kitab və digər informasiya resurslarının mübadiləsi, rəqəmsallaşdırma, birgə layihələrin həyata keçirilməsi, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsinin təşviq edilməsi istiqamətində əməkdaşlıq memorandumu imzalanıb.

AMEA-nın beynəlxalq nüfuzunun artmasının mühüm göstəricilərindən biri Akademiyanın 80 illik yubileyi münasibətilə keçirilən beynəlxalq tədbirdə müxtəlif ölkələrdən nüfuzlu alim və akademik qurum rəhbərlərinin iştirakıdır. Bu, Azərbaycanın qlobal elmi məkanla uğurlu integrasiyasını və beynəlxalq elmi əməkdaşlıqda mövqeyinin güclənməsini nümayiş etdirir.

Azərbaycan və Qazaxıstan arasında arxeologiya sahəsində elmi əməkdaşlıq genişlənir

Mədəniyyət Nazirliyi yanında Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidmətinin idarəetməsində fəaliyyət göstərən "Keşikçidağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğu, AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutu və Qazaxıstan Respublikasının "Xan Ordalı Sarayşık" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Muzey-Qoruğunun birgə təşkilatçılığı ilə "Mədəni irsin qorunması və arxeologiya: elmi tədqiqatlar, beynəlxalq əməkdaşlıq və gələcək perspektivlər" mövzusunda beynəlxalq onlayn elmi seminar keçirilib.

Bakı Dövlət Universitetinin dosenti, tarix elmləri namizədi Yunis Nəsimlinin moderatorluğu ilə keçirilən seminarın məqsədi mədəni irsin qorunması, arxeoloji tədqiqatların müasir vəziyyəti, beynəlxalq elmi əməkdaşlığın genişləndirilməsi, qabaqcıl təcrübələrin paylaşılması və gələcək birgə elmi

fəaliyyət istiqamətlərinin müzakirəsi olub.

Tədbirdə Mədəni İrsin Qorunması, İnkişafı və Bərpası üzrə Dövlət Xidmətinin idarəetməsində olan digər qurumların əməkdaşları, Bakı Dövlət Universitetinin magistrantları, Xəzər Universitetinin tələbələri və ali təhsil müəssisələrinin müəllimləri iştirak ediblər. İş-tirakçılar seminarı Azərbaycan və Qazaxıstan arasında tarix, arxeologiya və mədəni irsin qorunması sahələrində əməkdaşlığın inkişafına xidmət edən mühüm elmi platforma kimi qiymətləndiriblər.

Seminarı açan "Keşikçidağ" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Qoruğunun direktoru Musa Mursaquliyev mədəni irsin qorunması və elmi tədqiqatların səmərəliliyinin artırılmasında beynəlxalq əməkdaşlığın əhəmiyyətindən danışib. O, orta tarixi-mədəni irsin öyrənilməsi məqsədilə birgə elmi layihələrin həyata keçirilməsi, arxeoloji ekspedisiyaların təşkili, mütəxəssis hazırlığı və təcrübə mübadiləsinin vacibliyini vurğulayıb.

Sonra "Xan Ordalı Sarayşık" Dövlət Tarix-Mədəniyyət Muzey-Qoruğunun direktoru, tarix elmləri doktoru, professor Abilseit Kapizuliyev Muktəhar "Sarayşık muzey-qoruğunun elmi-tədqiqat fəaliyyəti və onun orta əsr abidələrinin qorunması, mühafizəsi və təbliğindəki rolu" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Məruzədə Sarayşık şəhər yerinin arxeoloji potensialı, burada aparılan tədqiqatlar, konservasiya və muzeyləşdirmə işləri, eləcə də bu zəngin irsin beynəlxalq elmi ictimaiyyətə tanınması istiqamətində görülən tədbirlər haqqında ətraflı məlumat verilib.

AMEA Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun rəqəmsal inkişaf və süni intellekt üzrə direktor müavini, tarix

şəxslər Pərviz Qasımov "Keşikçidağ qurqanları" mövzusunda çıxış edərək, Ceyrançöl ərazisində yerləşən qurqanların elmi əhəmiyyətindən, son illərdə aparılan arxeoloji qazıntıların nəticələrindən və onların Qafqazın qədim tarixinin öyrənilməsinə verdiyi töhfələrdən bəhs edib.

Daha sonra "Aşıqay Qızıl Orda şəhərciyində arxeoloji tədqiqatlar", "Sarayşık orta əsr şəhərciyinin arxeoloji cəhətdən öyrənilməsinin əsas mərhələləri", "Qaraqaylı arxeoloji kompleksi: son illərdə aparılan arxeoloji qazıntıların nəticələrindən və onların Qafqazın qədim tarixinin öyrənilməsinə verdiyi töhfələrdən bəhs edib.

Seminarın sonunda iştirakçılar mədəni irsin mühafizəsində müasir yanaşmaların tətbiqi, arxeoloji irsin rəqəmsallaşdırılması, beynəlxalq elmi əməkdaşlığın genişləndirilməsi, birgə arxeoloji ekspedisiyaların təşkili və gələcək elmi layihələrin həyata keçirilməsi istiqamətində fikir mübadiləsi aparıblar.

Akademik Gövhər Baxşəliyevanın fəaliyyətinə həsr olunmuş biblioqrafik göstərici

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının (AMEA) Mərkəzi Elmi Kitabxanasının (MEK) tərtibatında AMEA-nın vitse-prezidenti vəzifəsini icra edən, akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunun direktoru akademik Gövhər Baxşəliyevanın həyat və fəaliyyətini əhatə edən biblioqrafik göstərici nəşr olunub. Alimin 70 illik yubileyinə həsr edilən nəşr AMEA Rəyasət Heyətinin müvafiq qərarına əsasən hazırlanıb.

dərc olunmuş məqalələri, konfrans materialları, müsahibə və şərhləri sistemli şəkildə təqdim olunub. Eyni zamanda, görkəmli elm və mədəniyyət xadimlərinin akademik Gövhər Baxşəliyeva haqqında fikirləri də biblioqrafik göstəriciyə daxil edilib.

Kitabda AMEA-nın prezidenti akademik İsa Həbibbəylinin "Elmi fəaliyyətlə ictimai fəaliyyətin vəhdəti" adlı oçerki də yer alıb. Nəşrin elmi redaktoru MEK-in direktoru, texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynovdur. Redaktorlar Biblioqrafiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aytən Əliyeva və Elmi biblioqrafiya sektorunun rəhbəri Nərgiz Novruzova, tərtibçisi isə həmin şöbənin baş biblioqrafı Təranə Rüstəmovadır.

Biblioqrafik göstərici şərqşünaslıq və ərəb filologiyası sahəsində elmi-tədqiqat aparan alim və mütəxəssislər, ali təhsil müəssisələrinin müəllim və tələbələri, eləcə də geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

Nəşrlə MEK-in saytının "Elektron kitablar" bölməsində onlayn tanış olmaq mümkündür.

"Xəzərin sahilindən..." kitabı Azərbaycan ziyalılarının fikir salnaməsini bir araya gətirir

Sənətsünaslıq üzrə fəlsəfə doktoru, tanınmış televiziya jurnalisti və müəllif-aparıcı Fəxriyyə Lilparın "Xəzərin sahilindən..." (söz, göz və təfəkkür dalğasında) adlı kitabının birinci cildi nəşr olunub.

Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nizami Gəncəvi adına Ədəbiyyat İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə çap olunan nəşr müəllifin on il ərzində eyniadlı televiziya layihəsində Azərbaycan elminin, ədəbiyyatının, mədəniyyətinin və ictimai fikrinin görkəmli nümayəndələri ilə apardığı müsahibələri əhatə edir.

552 səhifədən ibarət kitabın elmi məsləhətçisi AMEA-nın prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli, "Ön söz"ün müəllifi filologiya elmləri doktoru, professor Mahirə Hüseynova, elmi redaktoru və "Son söz"ün müəllifi filologiya elmləri doktoru, professor Almaz Ulvidir. Nəşrin rəyçiləri Əməkdar elm xadimi, professor Qəzənfər Paşayev və Azərbaycan Mətbuat Şurasının sədri Rəşad Məcid, məsul redaktoru isə Könül Ələsovdur.

Toplada akademiklər, elm və mədəniyyət xadimləri, yazıçılar, şairlər, rəssamlar, sənət adamları və müxtəlif sahələrdə tanınmış ziyalıların aparılmış söhbətlər yer alır. Müsahibələrdə milli-mənəvi dəyərlərin qorunması, elm və təhsilin inkişafı, Azərbaycan ədəbiyyatı və incəsənəti, türk dünyasının mədəni əlaqələri, ziyalı məsuliyyəti və müasir dövrün aktual ictimai-mədəni məsələləri ətrafında fikir mübadiləsi aparılır.

Nəşrin "ön sözündə" vurğulanır ki, "Xəzərin sahilindən..." televiziya layihəsi illər ərzində Azərbaycan ziyalılarının mənəvi portretini yaranan, milli-mədəni yaddaşın qorunmasına və cəmiyyətlə ziyalı arasında intellektual dialoqun inkişafına xidmət edən mühüm ekran layihələrindən birinə çevrilib. Kitab həmin zəngin televiziya irsini yazılı mənbə kimi gələcək nəsillərə çatdırmaq məqsədi daşıyır.

Müəllif kitabın oxucuya təqdimatında qeyd edir ki, bu nəşr təkcə müsahibələr toplusu deyil, həm də müxtəlif nəsillərə mənsub ziyalıların həyat fəlsəfəsini, düşüncə tərzini və milli-mənəvi dəyərlərə münasibətini əks etdirən söz salnaməsidir.

Kitabın elmi redaktoru və "Son söz"ün müəllifi, filologiya elmləri doktoru Almaz Ülvi nəşri müasir Azərbaycan humanitar fikrinin mühüm hadisəsi kimi dəyərləndirərək yazır: "Müasir humanitar elmin qarşısında duran ən mühüm vəzifələrdən biri canlı elmi mühiti, intellektual yaddaşı qorumaq və gələcək nəsillərə fundamental şəkildə ötürməkdir... Fəxriyyə Lilparın oxucuların və elmi ictimaiyyətin mühakiməsinə verdiyi "Xəzərin sahilindən..." adlı birinci kitabı məhz bu böyük intellektual boşluğu doldurmaq məqsədilə ərşəyə gəlmiş dəyərli bir topludur".

Almaz Ülvi, həmçinin vurğulayır ki, müəllif sadəcə sual-cavab formatı ilə kifayətlənməyib, hər bir müsahibədə şəxsiyyətin yaradıcılıq laboratoriyasını, elmi və mənəvi dünyasını açmağa nail olub. Onun fikrincə, topluda yer alan müsahibələrin hər biri müasir Azərbaycan elminin və mədəniyyətinin canlı vizit kartıdır.

Kitab jurnalistlər, alimlər, filoloqlar, sənətsünaslar, tələbələr, eləcə də Azərbaycan elmi və mədəni irsi ilə maraqlanan geniş oxucu auditoriyası üçün nəzərdə tutulub.

"Türk dillərinin funksional sintaksisi" adlı kollektiv monoqrafiya

AMEA-nın Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun Türk dilləri şöbəsinin hazırladığı "Türk dillərinin funksional sintaksisi" adlı kollektiv akademik monoqrafiya çap edilib.

Dilçilik İnstitutunun Elmi Şurasının qərarı ilə çap olunan kitabın elmi redaktorları professor Nədir Məmmədli, professor İsmayıl Kazımov, rəyçiləri filologiya elmləri doktoru Baba Məhərrəmli, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent Şəker Orucova və filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Dilbər Camalidir.

Akademik nəşrdə professor İsmayıl Kazımov, filologiya elmləri doktorları Şəbnəm Həsənlı Qəribova, Qətibə Mahmudova, Qətibə Quliyeva, dosentlər Şəker Orucova, Təranə Şükürlü, Elnarə Əliyeva, İmamyar Quliyev, Günel Hüseynova, filologiya üzrə fəlsəfə doktorları Dilbər Camalı və Arzu İsgəndərzadənin müəllifi olduqları bölmələr yer alıb.

Monoqrafiyada türk dillərinin funksional sintaksisinin nəzəri və praktik məsələləri araşdırılır, müxtəlif türk dillərinin sintaktik xüsusiyyətləri funksional yanaşma əsasında təhlil edilir. Nəşrdə funksional-sintaksisin elmi-nəzəri əsasları, türk dillərində sintaktik əlaqələrin, ismi və feili birləşmələrin, sadə və mürəkkəb cümlələrin, söyləmin, mətnin funksionallığı geniş şəkildə araşdırılır. Türk dillərində sintaktik norma və diskurs hissələri türk dillərinin funksional sintaksisinin nəzəri bazasının zənginləşdirilməsi baxımından maraq doğurur.

Funksional morfologiya və funksional sintaksis qrammatikanın xüsusi növüdür. Türk dillərinin funksional qrammatikasına dair "Türk dillərinin funksional morfologiyası" da 2024-cü ildə nəşr olunub.

Əsərdən dilçi alimlər, doktorantlar, türkoloji dilçilikdə türk dillərinin sintaksisi ilə məşğul olan hər kəs istifadə edə bilər.

Professor Mahirə Hüseynovanın əsərlərinin biblioqrafiyası

AMEA-nın Mərkəzi Elmi Kitabxanasının tərtibatında filologiya elmləri doktoru, professor, Prezident təqaüddçüsü, Əməkdar müəllim, şairə Mahirə Hüseynovanın həyat və fəaliyyətinin biblioqrafik göstəricisi çapdan çıxıb.

Vəsait Mahirə Hüseynovanın 65 illik yubileyinə həsr olunub və AMEA Rəyasət Heyətinin müvafiq qərarına əsasən tərtib edilib.

Biblioqrafik göstəricidə alimin həyatı, elmi-pedaqoji, ictimai-siyasi fəaliyyətlərinin əsas tarixləri, kitabları, dilçilik, ədəbiyyatşünaslıq və linqvopoetika sahələrində dərin və fundamental tədqiqatları daxil edilib. Azərbaycan dilçiliyinin müxtəlif sahələri üzrə apardığı araşdırmalar nəticəsində Mahirə Hüseynova 26 elmi kitabın - monoqrafiya, dərs vəsaiti, metodik vəsait və proqramların, həmçinin 14 bədii kitabın müəllifidir. Alimin respublikanın nüfuzlu elmi jurnallarında, qəzet və digər mətbuat orqanlarında, o cümlədən xarici nəşrlərdə 400-ə yaxın elmi və publisistik məqaləsi dərc olunub.

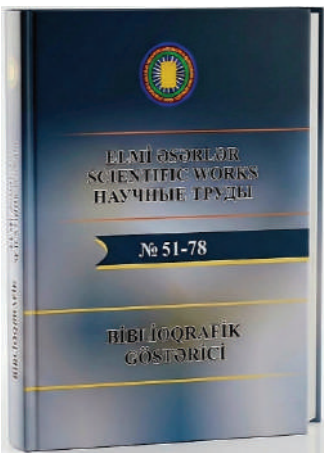
Alim Mahirə Hüseynovanın elmi yaradıcılığında Ümummilli Lider Heydər Əliyev irsinə, görkəmli dilçi alimlərin elmi fəaliyyətinə və Azərbaycan natiqlik mədəniyyətinə dərin elmi maraq xüsusi yer tutur. Alim-pedaqoq həm də bədii yaradıcılıqla fəal məşğul olan tanınmış şairə, o cümlədən Azərbaycan Yazıçılar Birliyinin üzvüdür.

"Elm" nəşriyyatında çapdan çıxan nəşrin elmi redaktoru MEK-in direktoru texnika elmləri doktoru Hüseyn Hüseynovdur. Vəsaitin tərtibçisi Biblioqrafiya şöbəsinin müdiri, filologiya üzrə fəlsəfə doktoru Aytən Əliyeva, redaktoru isə şöbənin əməkdaşı, baş biblioqraf Rəna Cavadovalıdır.

Biblioqrafiya filologiya sahəsində çalışan alim və mütəxəssislər, ali məktəb tələbələri, o cümlədən geniş oxucu kütləsi üçün nəzərdə tutulub. Nəşrin elektron formatı ilə kitabxananın saytının Elektron kitabxana bölməsində tanış olmaq mümkündür.

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin "Elmi əsərlər" jurnalının biblioqrafik göstəricisi hazırlanıb

AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin Rəyasət Heyətinin qərarı ilə "Elmi əsərlər" jurnalının biblioqrafik göstəricisi çap olunub.

Bölmənin "Tusi" nəşriyyatında hazırlanan vəsaitin layihə rəhbəri və elmi redaktoru AMEA-nın Naxçıvan Bölməsinin sədri akademik İsmayıl Hacıyev, tərtibçisi isə Elmi Kitabxananın müdiri Samirə Salahovadır.

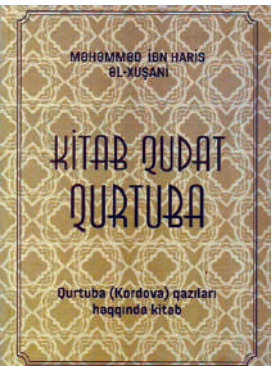
Yeni biblioqrafiyada jurnalın 2018-2026-cı illər ərzində işıq üzü görmüş 28 nömrəsinin ətraflı təsviri öz əksini tapıb. Həmçinin vəsaitin "Statistik göstəricilər" bölməsində jurnalın 51-78-ci nömrələrinə dair statistik məlumatlar təqdim olunub.

Qeyd edək ki, bu günə qədər ümumilikdə 78 nömrəsi çap olunan "Elmi əsərlər" jurnalı ölkəmizin ən nüfuzlu elmi nəşrlərindən biri hesab edilir. İldə dörd dəfə işıq üzü görən jurnal 2023-cü ildən etibarən fəaliyyətini ildə iki nömrə ilə davam etdirir. Bundan əlavə, ötən illərdə jurnalın "Aşıq Ələsgərə həsr edilmiş xüsusi nömrə" (2021) və "Əhməd Cavad - 130" (2022) adlı xüsusi buraxılışları da oxuculara təqdim olunub.

Vəsait elmi işçilər, tədqiqatçılar, doktorant və dissertantlar, eləcə də ali məktəb tələbələri üçün dəyərli mənbə rolunu oynayacaq.

Kordovalı qazılar haqqında kitab

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqşünaslıq İnstitutunda Məhəmməd ibn Haris əl-Xuşaninin "Kitab qudat Qurtuba" (Qurtuba (Kordova) qazıları haqqında kitab) əsəri çap olunub.

Kitabı ərəb dilindən tərcümə edən, eləcə də qeyd və şərhlərin müəllifi institutun ərəb ölkələri tarixi və iqtisadiyyatı şöbəsinin aparıcı elmi işçisi tarix üzrə fəlsəfə doktoru dosent Nüşabə Bayramlıdır.

Məhəmməd ibn Haris əl-Xuşaninin "Kitab Qudat Qurtuba" əsəri X əsr ispan-ərəb ədəbiyyatının bioqrafiya janrında yazılmış unikal bir yaradıcılıq məhsuludur. Əsərdə VIII əsrin ortalarından başlayaraq 969-cu ilə qədər Əndəlüs şəhərində fəaliyyət göstərmiş baş qazıların həyat və iş təcrübələrindən bəhs edən hekayətlər verilib.

"Kitab Qudat Qurtuba" orta əsrlərdə qazılıq fəaliyyəti

haqqında yazılmış qiymətli bir tarixi əsər olaraq günümüze qədər gəlib çatmış yeganə bir əlyazma olub. Bu əlyazmanı ilk dəfə ispaniyalı araşdırmaçı J. Ribero Tarraqo ispan dilinə tərcümə edərək 1914-cü ildə Madriddə çap etdirib.

Şərqşünaslıq İnstitutunda nəşr olunan kitabda ilk olaraq N.Bayramlının yazdığı Əndəlüs Əməvilər xilafəti tarixinə qısa baxış və əsərin yazılma tarixi təqdim edilir. Əsərin özündə əvvəlcə müqəddimə, daha sonra Qazi vəzifəsinin təklif olunduğu, lakin bu təklifdən imtina edən kordovalı sakinlər haqqında fəsil verilir. Sonra kordovalı 44 qazi haqqında ayrı-ayrılıqda məlumatlar təqdim edilir.

Bu kitab ilk dəfə olaraq ərəb dilindən Azərbaycan dilinə tərcümə edilib.

Kitab orta əsrlər müsəlman hüquq tarixi ilə məşğul olanlar və geniş oxucu kütləsi üçün faydalı ola bilər.

Elmə həsr olunmuş ömür yolu

Adı geniş elmi ictimaiyyətə tanış olan, ancaq kökü ilə doğma torpağa bağlı qalan insanlar var. Onların taleyi kənd yollarından başlayır, sonra kitab rəflərinə, elmi konfrans salonlarına, monoqrafiyaların üz qabığına yazılır. AMEA Naxçıvan Bölməsi İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun Ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinin müdiri, filologiya elmləri doktoru, dosent Ramiz Asəf oğlu Qasimov da məhz belə bir yol qət edib - sadə kənd uşağından Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının tanınmış simasına qədər.

Bu il o, ömrünün yarım əsrlik zirvəsinə qalxır. Əlli yaş - insan üçün nə vaxtın hesabını kəsdiyi, nə də yenidən başladığı bir andır; sadəcə, arxada qalan yolun mənzərəsi ən aydın görünən nöqtədir. Və bu mənzərədə, əsrin yarısında zəhmət, sədaqət və sözə bağlılıqla hörlümüş bir ömür canlanır.

Kənd məktəbinin işıqlı sinfindən böyük elmə. 1976-cı il iyulun on doqquzu. Culfa rayonunun Əlincə kəndi - adı tarixə, əfsanələrə, Naxçıvanın qədim yaddaşına həkk olunmuş bir məkan. Elə bu kənddə dünyaya göz açan Ramiz Qasimov erkən yaşlarından kitaba, sözə, elmə maraq göstərib. 1993-cü ildə Xoşkeşin kənd orta məktəbinin astanasından böyük həyata addımlayan gənc, Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin filologiya fakültəsinə qəbul olunanda, görünür, hələ özü də bilmirdi ki, bu seçim onun bütün gələcək taleyini müəyyənələcək.

1998-ci ildə bakalavr, 2000-ci ildə isə magistr diplomunu alaraq təhsil yolunun ilk mərhələsini uğurla başa vuran gənc mütəxəssis, elmə gedən yolun heç də düz xətlə deyil, sınaqlarla, əməklə, sadə həyatın gündəlik zəhmətilə döşəndiyini yaxşı bilirdi. Belə ki, 2000-2004-cü illərdə doğma Əlincə kənd orta məktəbində müəllim işləyən Ramiz müəllim, eyni zamanda 2000-2001-ci illərdə Azərbaycan Respublikası Silahlı Qüvvələrində hərbi xidmətini şəərəllə başa vurub - Vətənə həm elm, həm də əsgər olaraq xidmət göstərməyin nümunəsini yadırlıb.

Onun müəllimlik illəri təsadüfi bir mərhələ deyildi - bu, gələcək alimin pedaqoji istedadının, uşaq qəlbinə yol tapmaq bacarığının ilk sınağı idi. Və bu sınaqdan o, şəərəllə çıxdı: yetişdirdiyi şagirdin respublika fənn olimpiadasında birinci yeri tutması Naxçıvan Muxtar Respublikası Təhsil Nazirliyi tərəfindən diplom və pul mükafatı ilə qiymətləndirildi. Elə həmin illərdə Əlincə kənd orta məktəbində keçirilən "İlin müəllimi" müsabiqəsinin qalibi adını qazanması isə sübut etdi ki, bu gənc müəllim təkcə bilik deyil, həm də ürək verməyi bacarır.

Elm evinə açılan qapı. 2004-cü il Ramiz Qasimovun həyatında dönüş nöqtəsi oldu. Ulu öndər Heydər Əliyevin sərəncamı ilə akademiyanın Naxçıvan Bölməsi yenidən fəaliyyətə başlamışdı. Elmə çox böyük marağı olan Gənc müəllim Kənd məktəbinin dar, lakin isti dünyasından AMEA Naxçıvan Bölməsi İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun geniş elm meydanına addımladı. Elmi işçi kimi başladığı bu yol get-gedə yüksəlişlə davam etdi: əvvəlcə səbrlə, sonra inamla, nəhayət - məsuliyyətlə. 2012-ci ildən institutun elmi katibi vəzifəsini icra edən, 2016-cı ildən isə Ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinə rəhbərlik edən Ramiz müəllim bu illər ərzində təkcə vəzifə pillələrini deyil, elmi yetkinliyin də pillələrini adladı.

2011-ci il onun elmi bioqrafiyasında əlamətdar tarix kimi qeyd olunmalıdır. Görkəmli ictimai xadim, akademik İsa Həbibbəyli-nin rəhbərliyi altında - bu il o, fəlsəfə doktorluğu dissertasiyasını uğurla müdafiə edərək filologiya üzrə fəlsəfə doktoru elmi dərəcəsi-

nə yiyələndi. Zəhmətinin bəhrəsi 2012-ci ildə daha bir dəfə təsdiqləndi: humanitar və ictimai elmlər sahəsində əldə etdiyi nailiyyətlərə görə ona "İlin alimi" fəxri adı verildi. 2014-cü ildə isə dosent elmi adını aldı.

Ancaq ən böyük zirvə hələ qarşıda idi. 2025-ci ildə Ramiz Qasimov "Azərbaycan tənqidi realizminin poetikası" mövzusunda doktorluq dissertasiyasını müdafiə edərək elmlər doktoru elmi dərəcəsi qazandı. Bu, sadəcə bir elmi ad deyildi - bu, iyirmi ildən artıq davam edən gərgin axtarışların, gecəgündüz kitab üzərində əylməyin, minlərlə səhifəni vərəqləməyin nəticəsi idi. Bu zəfər, eyni zamanda, bir vaxtlar kənd məktəbinin sadə müəllimi olan insanın Azərbaycan elminin ən yüksək pilləsinə necə yüksələ biləcəyinin canlı sübutu oldu.

Qələmin gücü, sözün izi. Ramiz Qasimovun elmi yaradıcılığı geniş və çoxşaxəlidir. Onun araşdırmaları Azərbaycan ədəbiyyatının ümumi problemlərindən tutmuş ədəbiyyat nəzəriyyəsinə, ədəbi cərəyanlara, dilçiliyə, Naxçıvan ədəbi mühitinə və folklorşünaslığa qədər geniş bir sahəni əhatə edir. Bu gün onun qələmindən çıxan 5 monoqrafiya, 1 kitab, 200-dən artıq elmi məqalə və yüzlərlə publisist yazı Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığının zəngin xəzinəsində töhfə kimi qalır.

Onun elmi yaradıcılığında xüsusi yer tutan əsərləri sadalayarkən, hər birinin arxasında illərin axtarışının dayandığını unutmamaq olmaz:

Cəlil Məmmədquluzadə yaradıcılığında "kiçik" adam obrazlarının ictimai-bədii funksiyası (Bakı, "Elm və təhsil", 2012) - böyük Mirzə Cəlilin yaradıcılığına yeni nəzər salan bu monoqrafiya, sadə insanın ədəbiyyatdakı taleyini fəlsəfi dərinliklə araşdırır; Müstəqillik yollarında: Liderlik missiyası (Naxçıvan, "Ədəmi", 2016) - müstəqillik dövrünün liderlik konsepsiyasına həsr olunmuş bu kitab, tarixi prosesləri ideoloji müstəvidə təhlil edir;

Azərbaycan ədəbiyyatında milli düşüncə konsepsiyası və azərbaycançılıq ideologiyası (Bakı, "Elm və təhsil", 2017) - milli kimliyin ədəbi əksini araşdıran fundamental tədqiqat;

Naxçıvan ziyalıları Azərbaycan mətbuatında (Naxçıvan, "Ədəmi", 2017) - diyarımızın unudulmaz simalarının mətbuat səhifələrindəki izini bərpa edən dəyərli əsər;

Naxçıvan ədəbi mühiti: problemlər, perspektivlər (Bakı, "Elm və təhsil", 2018) - Naxçıvanın ədəbi mühitinə güzgü tutan sənəballı monoqrafiya;

Milli yaddaşın məhək dəsi: Xalq şairi Məmməd Araz (Naxçıvan, "Ədəmi", 2020) - böyük şairin yaradıcılığına həsr olunmuş, onun poeziyasını milli yaddaş kontekstində dəyərləndirən əsər.

Bu əsərlərin hər biri ayrı-ayrılıqda Azərbaycan ədəbiyyatşünaslığında yeni bir səhifə açıb, elmi ictimaiyyət tərəfindən dəyərləndirilib və gənc tədqiqatçılar üçün istinad mənbəyinə çevrilib.

Elm adamının həyat fəlsəfəsi. Ramiz Qasimovu tanıyanlar deyirlər ki, o, nə vaxtsa yazdığı kimi yaşayır - sadəlik, ciddiyyət və daxili nizamlı. Elmi fəaliyyəti qədər ailəsinə də sədaqət olan Ramiz müəllim ailəlidir, iki övladı var. Onun həyatında elm və ailə, iş və məsuliyyət bir-birini tamamlayan iki qanad kimidir.

Bu gün, ömrünün əlli yaşını qeyd edən Ramiz Qasimov Ədəbiyyatşünaslıq şöbəsinə rəhbərlik edərək gənc kadrların yetişməsinə, elmi kollektivin inkişafına öz töhfəsini verməkdə davam edir. Onun elmə bağlılığı, tükənməz axtarılıq ruhu və zəhmətsevərliyi institutumuzun gənc əməkdaşları üçün həqiqi nümunədir.

Yarım əsr - böyük rəqəmdir, amma Ramiz müəllim üçün bu, sadəcə yeni bir başlanğıcın astanasıdır. Çünki elm adamının ömrü kitabların sonuncu səhifəsində bitmir - hər yeni tədqiqat, hər yeni kəşf onun üçün təzə bir fəslin başlanğıcıdır.

AMEA Naxçıvan Bölməsi İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun kollektivi adından Ramiz müəllimi əlli illik yubileyi münasibətilə ürəkdan təbrik edir, ona möhkəm cansağlığı, tükənməz elmi ilham, yeni kəşflər və uzun ömür arzulayırıq. Qoy qələmi həmişə iti olsun, sözü həmişə təsir gücü qazansın!

Əbülfəz QULİYEV
Naxçıvan Bölməsi İncəsənət, Dil və Ədəbiyyat İnstitutunun direktoru,
AMEA-nın müxbir üzvü

Bu günlərdə Arxeologiya və Antropologiya İnstitutunun Naxçıvanda fəaliyyət göstərən Xaraba-Gilan arxeoloji ekspedisiyasının İlandağ ərazisində aşkarladığı e.ə. VIII əsrə aid qayaüstü Urartu mixi yazısı ilə bağlı açıqlaması dünya elmi mühitində böyük rezonans yaratdı.

Mövzu ilə bağlı AMEA-nın verdiyi açıqlamada bildirilir ki, AMEA-nın müxbir üzvü, professor Vəli Baxşəliyev, ekspedisiya rəhbəri dosent Bəhlul İbrahimli və tədqiqatçı Hüseyn Cəferovun iştirakı ilə aparılan araşdırma nəticəsində uzun illər axtarılan abidənin yeri dəqiqləşdirilib. Yazı ilk dəfə 1980-ci illərin sonunda aşkar ediləndə, sonradan dəqiq koordinatları müəyyən olunmayıb.

İlandağ ərazisindəki qaya üzərində mixi yazılı mətnə Urartu çarı I Sardurinin oğlu İspuini (e.ə. 820-810-cu illər) və onun oğlu Menuaya (e.ə. 786-764 illər) mədhl olunub. Mövcud tərcümə versiyasına görə, mətnə bu sözlər yazılıb: "Haldi tanrısının himayəsi altında Sardurinin oğlu İspuini (və) İspuininin oğlu Menua Arşini şəhərini fəth etdilər. Onlar (və ya o) Arşini şəhərinin torpağını fəth

İlandağ daş salnaməsinin sirri açılır

etdilər, onlar (və ya o) Aniani şəhərinin torpağını fəth etdilər və (və ya o) onu dağıtdılar.... o, Haldi tanrısı üçün bir sütun ucaldı. Puluadi torpağında bir mərasim təbiiq etdi: O (ritualda iştirak edən) Puluadi torpağından Haldi tanrısına (bir öküz) və Haldi tanrısının arvadına bir inək qurban verə biləmi?".

Akademik Vəli Baxşəliyev mətbuata açıqlamasında bu yazını tanıyan italyan şərqşünası Mirjo Salvininin oxuduğunu, mövzu ilə bağlı yeni araşdırmaların aparılacağını bildirib.

Bəs dünyada Urartu tarixi ilə bağlı araşdırmaları ilə tanınan və AMEA-nın İlandağ kitabəsinin tərcüməsinə istinad etdiyi məşhur italyan professor Mirjo (Miroslavo) Salvini kimidir?

Urartunun tarixi ilə bağlı əsərlərdən məlum olur ki, bu sahədəki tədqiqatlar daha çox erməni alimlərinin aparıcıları araşdırmalar və onların dünya ictimaiyyətinə təqdim etdikləri faktları əks etdirir. Bu tədqiqatlarda əsas yeri tutan Mirjo Salvininin Yaxın Şərq araşdırmalarına, xüsusilə də Urartu sivilizasiyasının tarixinə, filologiyasına və mədəniyyətinə verdiyi elmi töhfənin miqyasını qiymətləndirmək olduqca çətindir. 50 ildən artıq fasiləsiz fəaliyyəti ərzində o, bir çox fərqli sahələrə, daha çox isə urartuşünaslığa böyük töhfələr vermişdir.

Mirjonu müəllimi Covanni Pulyeze Karatellinin uzaqgörənliyi sayəsində həmin dövrdə Aralıq dənizi ətərafı, xüsusən də yunanlar və etrusqlarla ilk əlaqələri qurulmağa başlayan bu uzaq mədəniyyətə maraq göstərmişdi. O, filoloji məlumatlar, landşaft araşdırmaları və arxeoloji biliklər arasındakı zəruri əlaqəni anlayan azsayılı filoloqlardan idi.

Urartu tarixi və mədəniyyətini öyrənmək və anlamaq arzusu ilə o, bir vaxtlar Urartunun yayıldığı ərazilərə - Ermənistan, Türkiyə, İran və İraqa davamlı səyahətlər etmişdir. 1960-cı illərdə Kamir-blur qazıntıların rəhbəri Boris Plotovski, filoloq və urartuşünas Nikolay Harutyunyan, şərqşünas və dilçi İqor Dyakonov, Arin-berd qazıntıların rəhbəri Konstantin Hovhannisyan və Çavuşəpə və Topraqqala qazıntıların rəhbəri Afif Erzen ilə əlaqələr qurmuş, abidələri ziyarət edərək qiymətli məlumatlar toplamışdır.

Alim, eləcə də İranın şimal-şərqindəki epigrafik materialları yenidən tədqiq etmişdir. O, səyahətlər zamanı onlarca nəşr olunmamış Urartu yazısını aşkar etmiş, Van Muzeyi kimi yerli qurumlara bu qədim mətnlərin qorunmasında kömək göstərmişdir. Mirjo tədqiqatçılıq karyerasının, demək olar ki, tamamını Covanni Pulyeze Karatelli, Piero Merici, Karlo Qallavotti və Doro Levi tərəfindən əsası qoyulmuş və Roma Universitetindəki əvvəlki tədqiqat mərkəzinə əsaslanan Milli Tədqiqat Şurasının "Mikene, Egey və Anadolu Araşdırmaları İnstitutu"nda (ISMEA) keçirmişdir.

Sonradan institut "Egey və Yaxın Şərq Araşdırmaları İnstitutu" (ICEVO) adlandırılıb, uzunmüddətli tədqiqat və elmi fəaliyyət ənənəsinə dayandırılmışdır. Bundan sonra Mirjo və onun həmkarları tədqiqatlarını ISMEO - Beynəlxalq Aralıq Dənizi və Şərq Araşdırmaları Assosiasiyasının üzvləri kimi davam etdirmişlər.

Mirjo uzun müddət ISMEA/ICEVO-ya rəhbərlik etmiş və həmin illərdə institutun kitabxanası genişləndirilmişdir. Bu kitabxana ən parlaq dövründə Anadolu və Mikene araşdırmaları üzrə dünyada ən yaxşılardan hesab olunurdu. Bu dövrdə Urartu araşdırmaları ilə bağlı bir çox fəaliyyət həyata keçirilmiş və onların böyük qisminə Mirjo rəhbərlik etmişdir. Bunların arasında ən mühümlərindən biri İranın Urmiya gölünün qərb sahilində aparılan kəşfiyyət və qazıntı işləri idi.

Tapıntılar 1984-cü ildə Mirjo və Paolo Emilio Pekorellanın ortaq redaktorluğu ilə "Zaqros və Urmiya arasında" kitabının nəşrinə səbəb oldu. Bu əsər bu gün də həmin region üzrə əsas istinad mənbələrindən biridir. Lakin şübhəsizdir ki, onun urartuşünaslıq araşdırmalarına ən böyük töhfəsi bütün karyerasının zirvəsini təşkil edən "Urartu mətnlərinin korpusu" (CTU) əsəridir.

Mirjo Salvininin 80 illik yubileyi münasibətilə erməni alimləri İngiltərədə "Oksford" nəşriyyatında onun tədqiqatlarına istinad edən elmi məqalələr toplusu hazırlamışlar. Pavel Avetisyan, Roberto Dan və Yervand Grekyanın ön sözü ilə başlayan topluda yazılır: "Mirjo Salvinin ICEVO-ya rəhbərlik etdiyi dövrdə Ermənistanda Urartu dövlətinin sərhədlərini və onun Göyçə (Sevan) gölü bölgəsindəki yerli icmalara təsirini öyrənməyə yönəlmiş mü-

hüm arxeoloji işlər başlamış və davam etdirilmişdir. Onun və institutun Van gölünün şərq sahilində yerləşən və indiyədək qazılmış ən mühüm Urartu abidələrindən biri olan Ayanis qalası qazıntılarındakı əməkdaşlığı da mühüm əhəmiyyət kəsb edirdi. Mirjo bir müddət burada rəhbər müavini olmuş və yazıların öyrənilməsinə məsuliyyət daşımışdır.

Ziyarət etdiyi bir çox yerlər arasında onun ən çox bağlandığı məkan Van qalasındır. Bu dramatik gözəlliyə malik qalanın zirvəsində, o, toranlıq vaxtı bir neçə şanslı insana Movses Xorenatsinin "Ermənilərin tarixi" əsərindən parçaları, xüsusən də Kraliça Semiramis (Şamiran) tərəfindən Urartu paytaxtının mifik təməlinin qoyulmasına aid hissələri oxumağı çox sevdi. Mirjonun huruşünaslıq və hititşünaslıq kimi sahələrdə də birinci dərəcəli əhəmiyyətə malik bir alim olduğunu nəzərə alaraq, onun önəmini təkcə Urartu tədqiqatları ilə məhdudlaşdırmaq istəməmək də, Urartu sivilizasiyasına verdiyi töhfənin ən parlaq sahə olduğunu və enerjisinin böyük hissəsini bura yatırdığına heç bir şübhə yoxdur.

Ümid edirik ki, dostları, həmkarları, əməkdaşları və tələbələri tərəfindən Mirjoya təqdim olunan bu yubiley töhfəsi görkəmli şəxsiyyətə və alimə layiqli bir ehtiramın göstəricisi olacaqdır. Hər şeydən əvvəl, bu kitab Mirjonun Yaxın Şərq, xüsusən də Urartu araşdırmalarının təşviqində göstərdiyi yorulmaz fədakarlığa görə minnətdarlığımızın bir rəmzi kimi oxunmalıdır".

Mirjo Salvininin araşdırmaları niyə erməni tədqiqatçıların diqqətini çəkib? Niyə onlar bu alimin ünvanına belə yüksək tərif söyləyiblər?

Urartu dövləti haqqında aparılan siyasi-tarixi müzakirələr və italyan şərqşünası Mirjo Salviniyə həsr olunmuş xüsusi buraxılışın pərdəarxası məqamları olduqca geniş və maraqlı mövzudur. Bu məsələləri aydınlaşdırmaq üçün tarixi faktları nəzərdən keçirək.

Professor Mirjo Salvini İtaliya Milli Araşdırmalar Şurasının (CNR) regional araşdırmalar institutunun keçmiş direktorudur və dünyanın ən nüfuzlu urartuşünaslarından biridir. Salvinini bütün dünyada tanınmış Urartu mixi yazılı mətnlərini sistemləşdirərək fundamental əsər - "Urartu mətnləri korpusu" 5 cildliyinin müəllifidir. İrəvan ərazisindəki (Erebuni, Qırmızı Təpə və s.) qədim Urartu qalalarından tapılan yüzlərlə kitabə, məhz Salvininin bu kitabında mükəmməl şəkildə tərcümə və təhlil edilib.

Salvinini uzun illər Ermənistan Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutu ilə birgə layihələrdə iştirak edib, Sevan gölü hövzəsində və digər bölgələrdə çöl-tədqiqat işləri aparıb. Erməni tədqiqatçıları onun rəyləri, elmi metodologiyası və Avropa elmi arenasında çəkisi çox önəmlidir.

2018-ci ildə Mirjo Salvininin 80 illik yubileyi münasibətilə Londonda "Dağların arxasında və çox uzaqlarda: 80 illik yubileyi münasibətilə Mirjo Salviniyə ithaf olunmuş Yaxın Şərq tarixi və arxeologiyası araşdırmaları" adlı xüsusi elmi toplusu nəşr olunub. Bu beynəlxalq elmi nəşrin əsas təşəbbüskarı və redaktorlarından biri Ermənistan Milli Elmlər Akademiyasının Arxeologiya və Etnoqrafiya İnstitutunun direktoru Pavel Avetisyan və digər erməni alimi Yervand Qrekyan idi. Layihənin rəhbərliyində olduqları üçün topluda erməni müəlliflərinin məqalələrinə geniş yer ayrılıb.

Dünyada sırf Urartu dili və tarixi ilə məşğul olan mütəxəssislərin sayı o qədər də çox deyil. Bunu, əsasən, İtaliya, Almaniya, Türkiyə, Rusiya və Ermənistandan olan dar bir alimlər qrupu öyrənir. Ermənistanda isə sovet dövründən bəri bu sahə dövlət səviyyəsində dəstəkləndiyi üçün kəmiyyət baxımından daha çox urartuşünas yetişib. Salvininin tələbələri və onunla birgə qazıntı apararaq yerli mütəxəssislərin kəşfiyyətini artırmaq üçün çalışırlar.

Erməni tarixçiləri Salvinini kimi dünyaşöhrətli, bitərəf bir avropalı alim haqqında kitabda öz araşdırmalarını, xüsusən də, Urartu mədəniyyətinin erməni toplusuna təsiri, qədim coğrafiya və toponimlər haqqındakı iddialarını yerləşdirməklə öz tezislərinə beynəlxalq elmi arena-da legitimlik qazandırmağa çalışırlar.

(ardı var)

Surə SEYİD
filologiya üzrə fəlsəfə doktoru, dosent
Naxçıvan
"Xalq qəzeti"

Dil həm də etnik integrasiyanın başlıca amili kimi çıxış edir. Bu amil dilin, sözün konseptual cəhətlərlə də bağlı olur. Bu o deməkdir ki, dil həm də koddur, mədəniyyətdir, o sıradan linqvokulturologiyanın əsası ni təşkil edir.

Hər bir dil özlüyündə mədəniyyətdir. Danışan şəxsin özü bir varlıqdır. Torpaq da konseptual varlıqdır. Bu cəhətdən torpaq konseptinin mühüm məntiqi-predmet məzmunu böyükdür və onun müəyyənləşməsində dil və mədəniyyət amili əsas rol oynayır.

Dilin geniş və ciddi tədqiq olunması sahələrindən biri konseptdir. Konsept kognitiv dilçiliyin ən kiçik vahididir. Konseptin mental və neyroloji əsasları vardır. Bu əsaslara görə insanlar öz ələmini dilde ifadə və təzahür etdirir.

Konsept kollektiv şüurun diskret vahididir. Konsept insanların uzunmüddətli bilik və təcrübəsini əks etdirən mürəkkəb, çoxplanlı, struktur təşkil edən mental vahiddir və hər bir dil daşıyıcılarının qavramında milli-mədəni təsəvvürlər sistemidir.

Konseptlərlə dilçilik elminin yeni bir sahəsi-XX yüzilliyin 70-ci illərində tanınmış kognitiv dilçilik məşğul olur. Dilin, sözün təbiətini hərtərəfli öyrənən bu

Öncə, torpaq ekoloji göstəricidir. "Torpaq örtüyü" ifadəsi ərazini bildirir. "Ümumi fiziki coğrafiya" kitabında oxuyuruq: "Torpaq" leksik mənasına görə "planetimizin bitki aləminin inkişaf etdiyi üst qatı. Yer qabığının istilik, rütubət, hava və orqanizmlərin fəaliyyəti təsiri altında dəyişmiş üst qatı torpaq adlanır. Məsələn: torpaq yığını, meşə torpağı, torpaq yol və s.

Nəsrde "torpaq": Gözlər qır rəngli torpağa dirənir (M.İbrahimov),

Poeziyada "torpaq": Yer-göy qarşılığı. Demə allahımız zəhmətimizmiş; Ucaltdı torpaqdan göylərə bizi (B.Vahabzadə)

Sərdar Əsədın "Torpaq" adlı şeirində:

*Dibçəyə bax, gir bağa
Yaşıl geyimildə bax.
İki ovuc torpağa
Qucaq-qucaq güldə bax.*

Həmin misralarda şair torpağın bərəkətini və həyatverici gücünü göstərmək istəyir. Cəmi iki ovuc torpaqdan çoxsayda güllərin bitdiyini, torpağın necə məhsuldar və həyat bəxş edən olduğunu göstərir. S.Əsəd demək istəyir ki, torpaq kiçik görünə də, böyük nemətlər əmələ gətirir. Ona görə də insan torpağın dəyərini bilməli, onu sevməli və qorumaqalıdır.

Aforizmlərin tərkibində: torpağı becərmək, torpaqçı adam. Torpaq sözünün milli-mədəni aspektləri sosial cəhətdən genişdir. Beləliklə, dilin semantik sahəsində torpaq konseptinin dil və mədəniyyət perspektivləri əhatəlidir. Söz "yeni gercəkliyi", yeni leksik-semantik hadisələri üzə çıxarır. Torpaq sözünün qarşısında linqvodik perspektivlər açılır. Yeni, sözün idrakla bağlı xüsusiyyətləri kompleks və çoxaspektli cəhətlərini nəzərdən keçirdik. İnsanın həyatı, fəaliyyəti, mübarizəsi, situasiyası ilə əlaqəli çox şey etiraf edək ki, kənarda qaldı. Halbuki, bu sözəndə düşün-cənin və fəaliyyətin aləti kimi insanlar istifadə edir. Güman ki, oxucu torpaq sözünə yeni yanaşmanı gördü. Əlbəttə, yeni şüur və dərkətmə, şübhəsiz, yeni problemlərlə dolu olur. Yeni bu söz yeni fərqli mənada təsəvvür edilir, təqdim olunur, sözün linqvokognitiv əsasları, resursları yeni vasitələrlə əhatə olunur, "torpaq" yeni təyinatını alır, yeni sərhədlərini cızır. "Torpağın yeni növbəti prosesi baş qaldırır. Həqiqi estetik dəyəri ortaya çıxır. İnsan ətraf aləmi dərk edir və doğma dilinin lüğət tərkibinin material bazasını öyrənir. Torpaq konsepti ilə insan fəaliyyətə dəqiq istiqamətləndirilir, mədəni amil dilə, dil amili isə insanda formalaşır. Sözle mədəniyyət arasında unikal və qarşılıqlı bağlılıq üzə çıxır.

Yuxu insan və heyvanlara aiddir. Şair bu əlaməti torpağın üzərinə keçirir: torpaq yuxusu.

*Dərd var ki, özündə loğman da laldır,
Səadət deyilən hələ xəyaldır
Şair yaranmışam, mənə halaldır,
Rahət və əbədi torpaq yuxusu.
(Hüseyn Kürdoğlu. Seçilmiş əsərləri. I cild, Bakı, 2011, s.171)*

Bu ifadə metaforik mənada işlənərək ölümü, qəbirdə əbədi, əzəbsiz istirahəti, rahatlığı ifadə edir. Torpaq yuxusu- insanın torpağa tapşırılması, yeni dəfn olunması və ölüm semantikasını verir.

"Mənim bu torpaqda bir həsrətim var! Burdadır ağlayan xatirələrim". Bu sözlərdə "torpaq" vətən, doğma yurd və ya müəyyən bir məkan semantikasını ifadə edir. Torpaqla əlaqədar həyata keçməyən istək, dərin nişgəl yaxud ayrılıq hissi ifadə olunur. Keçmiş insana kədər gətirir.

*Şəhərin sazağında dolanıb bağça-bağı,
Sevirdirmək istəmiş qızlar xəstə qonağı,
Sağaldaydı dərdimi bu Qarabağ torpağı,
Mənə qismət olaydı bir də bənövşələri.
(Hüseyn Kürdoğlu, s. 280)*

Şair demək istəyir ki, Qarabağda olmaq doğma yurda qovuşmaq və ya torpağın mənəvi gücü onun kədərini, həsrətini azaldırdı. Torpaq konseptinin həqiqi anlamında xəstəlik müalicə etmir; burada onun insana verdiyi mənəvi rahatlıq və təsəlli nəzərdə tutulur. Başlıca fikir: Qarabağ torpağı şair üçün mənəvi təsəlli və rahatlıq qaynağıdır.

*Mavi göylər aynasında
Yırgalanır əksin sən
Saf əməlin, övlad elin
Bu torpağın
İsti ana qoynundadır!
Sinəsində yol keçdiyin,
Bulağından su içdiyin
Təbiətin haqqı-sayı,
Hələ sənin boynundadır!
Bu torpağın öz oğlusan,
Təbiətə sən bağlısan."
(Sərdar Əsəd. I cild, "Şərq-Qərb", Bakı, 2020, s.144)*

Bu misralarda şair insanın torpaqla və təbiətlə ayrılmaz bağlılığını nümayiş etdirir. Torpağı isti ana qoynuna bənzədir. Həmin metafora və torpağın insanı bəsləyən, qoruyan, yaşadan bir ana kimi təsvir edir. "Bu torpağın öz oğlusan" insanın doğma yurda mənsubluğunu və ona bağlı olduğunu ifadə edir. Əsas fikir ondan ibarətdir ki, şair adamları doğma torpağına və təbiətə bağlı olmağa, onu sevməyə və qorumağa səsləyir.

Türk dünyasında Aşıq Veysəlin "torpaq poeziyası" məşhurdur. Onun şeirlərində "torpaq": "Torpaq" obrazı aşığın şeirlərində ən mühüm mövzulardan biridir. Dərin fəlsəfi mənaya malikdir. Həmin mənalar aşağıdakılardır: həyatın başlanğıcı və sonu (insan torpaqdan əmələ gəlir və yenidən torpağa qaydır); bərəkət və zəhmət mənbəyi (torpaq insanı dolandırır, məhsul verən müqəddəs varlıqdır); sadəlik və bərabərlik simvolu (varlıq-kasib, hamı sonda torpaqla bərabər olur); Vətən və mənəvi bağlılıq rəmzi (torpaq insanın doğulduğu yurd və kimliyini ifadə edir);

*Dost-dost dəyə neçəsən sarıldım,
Mənim sadiq yarım qara torpaqdır.*

Bu misralarda Aşıq Veysəl torpağı heç zaman tərk etməyən, ən sadiq dost və sırdaş kimi tərənnüm edir. Beləliklə, böyük Türk aşığının düşüncəsində, torpaq həm həyatın, həm zəhmətin, həm də əbədiyyətin simvolu olaraq təqdim edilir.

İsmayıl KAZIMOV
AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutu
Türk dilləri şöbəsinin müdiri,
filologiya elmləri doktoru, professor

Dilçi-alim: Rəqəmsal texnologiyalar dəyişsə də, ana dilinin cəmiyyətdə rolu dəyişmir

Müasir informasiya cəmiyyətində media yalnız xəbərin yayılma sürətini artırır kommunikasiya vasitəsi deyil, həm də dilin inkişafına, ictimai şüurun formalaşmasına və milli-mədəni dəyərlərin qorunmasına təsir edən mühüm amildir. İnternet mediası, sosial şəbəkələr, rəqəmsal platformalar və süni intellekt texnologiyaları Azərbaycan dilinin istifadə dairəsini genişləndirməklə yanaşı, onun qarşısında yeni vəzifələr də müəyyənləşdirir.

Bu fikirlər AMEA Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunun aparıcı elmi işçisi dosent Təranə Şükür-lünün təqdim etdiyi "Ana dili və yeni media" sər-lövhlə yazısında yer alıb. Məqalədə qeyd edilir ki, Azərbaycanda ana dilinin qorunması dövlət siyasətinin prioritet istiqamətlərindən biridir. Qloballaşma və rəqəmsallaşma şəraitində Azərbaycan dilinin sağlamlığını, üslubi imkanlarının və ədəbi normalar sisteminin qorunması xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Bu gün informasiya həm də rəqəmsal platformalar vasitəsilə yayılır. Xəbər saytları, sosial media resursları, videoplatformalar və mobil tətbiqlər milyonlarla insanın gündəlik informasiya mənbəyinə çevrilib. Bu mühitdə dilin operativliyi, lakonikliyi və anlaşılqlığı ön plana çıxır. Lakin bu amillər bəzən ədəbi dil normalarının pozulmasına, alınma sözlərin işlədilməsinə, orfoqrafik və üslubi səhvlərin çoxalmasına da səbəb olur.

Bununla yanaşı, yeni media Azərbaycan dilinin inkişafı üçün mühüm imkanlar açır. Rəqəmsal mühit yeni anlayışların yaranmasına sürətləndirir, termin və söz yaradıcılığı prosesinə təkan verir. Son illərdə "ağıllı şəhər", "ağıllı kənd", "rəqəmsal hökumət", "yaşıl enerji", "media savadlılığı", "kibertəhlükəsizlik", "rəqəmsal transformasiya", "süni intellekt" kimi anlayışların geniş işlənməsi bunun bariz nümunəsidir. Bu terminlər yalnız mütəxəssislərin deyil, gündəlik informasiya məkanının da ayrılmaz hissəsinə çevrilib.

Media yalnız informasiya vermirdi, həm də cəmiyyət üçün dil nümunəsi formalaşdırırdı.

Sosial şəbəkələrdə ünsiyyətin genişlənməsi yeni nitq formalarının yaranmasına səbəb olsa da, ana dilinin imkanlarının qorunması əsas məsələlərdən biri olaraq qalır. Təəssüf ki, qısaltdırılmış yazı formaları, sözlərin bəzən tələffüz edildiyi kimi yazılması ilə qarşılaşmaq olur.

Süni intellekt texnologiyalarının sürətli inkişafı da Azərbaycan dili üçün yeni perspektivlər açır. Maşın tərcüməsi, nitqin tanınması, korpus lüğət bazalarının hazırlanması ana dilinin texnoloji imkanlarını artırır.

Yeni media dövründə Azərbaycan dilinin inkişafı yalnız dilçilərin və jurnalistlərin deyil, bü-tövlükdə vətəndaşların ortaqlıq məsuliyyətidir. Azərbaycan dilinin rəqəmsal mühitdə zəngin, səlis və ədəbi normalara uyğun işlədilməsi milli kimliyin, mədəni irsin və dövlətçilik ənənələrinin qorunmasına xidmət edir.

Müasir dövr göstərir ki, rəqəmsal texnologiyalar dəyişsə də, ana dilinin cəmiyyətdə rolu dəyişmir. Yeni medianın yaratdığı imkanlardan səmərəli istifadə etməklə Azərbaycan dilinin beynəlxalq informasiya məkanında mövqeyini daha da gücləndirmək, onun elmi, texnoloji və kommunikativ potensialını genişləndirmək mümkündür.

Medianın rolu artdıqca, dilin işləkliyi də artır. Mətbuatda söz, termin yaradıcılığı meylinin çoxalması dilimizin lüğət tərkibinin zənginləşməsinə təkan verir. Mətbuat dilində işlənən sözlər, terminlər ictimai-siyasi durumu, cəmiyyətin inkişaf səviyyəsini göstərir.

Torpaq konsepti

elm insan beynindəki bütün kognitiv prosesləri hərəkətə gətirir, idrak hadisəsinə çevrilir.

Biz torpaq sözünü kognitiv prosedura kimi öyrənmək istəyirik.

Araşdırılan məsələyə dərinlən yanaşanda görmək olur ki, bu sözdə düşüncənin bütün pillələrinə xidmət göstərmək bacarığı vardır. Harda torpaq var, orda insan var. Bu, torpaq sözünün "qəribəliklə dolu olan xarakter"dir. Torpaq sözü nitq prosesində konkretləşdirilmiş düşüncələri ifadə edir. Bəlkə də, tarixdə ilk dəfə torpaq, torpaq (topa yer) sözü meydana gəlmişdir. Torpaq elə Allahın, insanın özüdür. Torpaq sözündə gedən semantik prosesləri kognitiv strategiyalara əsaslanmaqla öyrənirik. Burada bir prinsip gözlənilir: "Dil insanın kognitiv, əqli (mental), neyroloji fəaliyyətinin əsas təzahürüdür" prinsipi.

Torpaq sözünün kognitiv mərhələdəki linqvokulturoloji əlamətlərini nəzərdən keçirək: Bu zaman söz necə dərk edilir və biliyə çevrilir? Bu məsələ vacib məqamlardandır. Həmin məqamlar torpaq sözünün kognitiv əsaslarının, onun milli-mədəni keyfiyyətlərinin öyrənilməsinə tələb edir. Konseptual məkanda torpaq sözünə xas olan bir sıra özünəməxsus milli-kulturoloji xüsusiyyətlər, verballaşma qanunauyğunluqları meydana çıxır, azərbaycanlıların dünyabaxışında bir çox assosiativ obrazlar modelləşir: Torpaq oğlu. Müəyyənləşir ki, mədəniyyət anlayışı da torpaq sözü ilə ifadə oluna bilər. Bu söz vasitəsilə insan dünyanı dərk edə bilir, torpağa vurğunluq yaranır. Torpağa məxsus hər bir fraqment dünyanın dil mənzərəsini nümayiş etdirir.

"Torpaq" mühüm konseptlərdəndir. Həmin sözün konseptual təhlilini aparmaq zərurəti meydana çıxır. Düşüncəmizə görə, həmin təhlil istiqamətləri dilə iki mərhələdə funksionallaşır: 1) dərkətmə təcrübəsi, əməli, canlı vahid kimi; 2) dil işarəsi dilə mental ifadə vasitəsi kimi.

"Torpaq" konseptinin estetik dəyəri və onun dilə mədəniyyətin qovuşduğu mahiyyəti çox böyükdür. Bu, onu kommunikativ hadisə kimi dəyərləndirə bilər.

Torpaq mental vahiddir. Hər dövrün özünün torpaq haqqında təsəvvürləri var. Torpaq konsept olaraq bütün dövrlər barədə milli ənənələri, həyat təcrübəsinin məzmunu və mahiyyətini əks etdirir.

Torpaq konseptinin türk dillərində müəyyənləşdirilməsi və ifadəsi əsasən 3 istiqamətdir: 1) Torpağın leksik semantikasi; 2) Torpağın frazeoloji semantikasi; 3) torpağın paremioloji semantikasi.

Torpaq konsepti müxtəlif motivlərlə zəngindir. Müasir türk poeziyasında torpaq anlayışı 3 yolla öz ifadəsini tapır; 1) bildirmə, 2) ifadəetmə, 3) təsvirətmə və tərənnüm etmə.

Bü ifadə imkanlarına malik olan "torpaq" dünyanın dil mənzərəsini modelləşdirir, bu mənzərənin rəng-garəng mənə sahələrini üzə çıxarır: Torpaq toxunulmazdır, Ən ümdəsi isə bu anlayış dünyanın torpaq barədə konseptual xəritəsini cızır.

Bədii əsərlərdə "torpaq" konsepti sinonimlərlə ifadə olunur. Bu leksik, frazeoloji, pareimoloji vasitələrlə mümkündür.

Torpaq dinamik konseptlərdəndir. Bu konseptin periferiyası ondan ibarətdir ki, torpaq mənəvi dəyərlər üzərində yüksək mənəlara malik konseptlərdəndir. Həmişə aktualdır. Müsbət kognitiv əlamətlərə, mental cəhətlərə malikdir. Milli-mədəni anlayışdır. Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyev çıxışlarında "torpaq" konseptinin spesifik dinamikasını müəyyənləşdirib. O, inkişaf dinamikasına səbəb olan ekstralingvistik amilləri çıxışlarında təsvir edib. Qiymətləndirici semantikanı açıb göstərib.

Toz-torpaq mənasında: Biz şəhərə girdiyimiz zaman şiddətli xəzri əsir, küçələrin tozu havada sovrulur, göydən başımıza torpaq yağırdı (A.Şaiq)

Dövlət, məmləkət, ölkə mənasında: Ermənilər bizim torpaqlara göz dikmişdilər.

"Torpaq" konsepti metaforik anlamda Vətən, yurd, el semantikasına malikdir: Torpağına girsə düş-mən; Köksün olsun süngü, qalxan!... (A.Şaiq); Torpağın eşqilə vurur ürəyi; Vətənə bağlıdır qəlbi, dileyi (M.Rahim)

El arasında, "torpağı sanı (qəder) yaşasın!" vəfat edən adam haqqında danışarkən qarşısındakı adama uzun ömür arzulamaq semantikasında istifadə olunur. Bu ifadə xeyir-dua və alqış səciyyəli deyildir. Torpaq-insanın dəfn olunduğu yer, vətən və yurd mənasında da işlənir. Şan-şöhrət, ad, hörmət, ucalıq semantikasını kəşf edən söz. Konseptual mənə: torpağın adı-sanı yaşasın. Yurdunun, elinin şöhrəti daim uca olsun. Nəslin və yurdun həmişə hörmətlə anılsın.

"Torpağı sanı yaşasın! ifadəsi bəzi rayonlarda insanın torpağına (yurduna, elinə, nəslinə, nəcəbətinə) ünvanlanan xoş dilək, istək kimi də istifadə olunur. "Torpağın həmişə bar versin!, Torpağın bərəkətli olsun!

Bədii kamilliyi ilə seçilən S.Vurğun poeziyasında torpaq obrazı çox mühüm yerlərdən birini tutur. Şair torpağı yalnız fiziki məkan kimi deyil, həm də Vətən, yurd, xalq və mənəvi kök simvolu kimi mənəlandırır. "Azərbaycan" şeirində torpaq və yurd məhəbbəti başlıca ideyalardandır:

*El bilir ki, sən mənimsən,
Yurdum, yuvam, məskənim sən... Bu misralarda torpaq və Vətən anlayışları eyni götürülür.*

Qara torpağa tapşırmaq (gömmək)...bu təbii əməl ilə verəməli qardaşımı qara torpaqlara gömdüm (H.Cavid)

"Torpaq" sözü söz yaradıcılığında fəal iştirak etmişdir: torpaqaltı (torpaqaltı sular, torpaqaltı sərvətlər), "torpaqbasdı" (keçmiş zamanlarda hər hansı bir hakimin tabeliyində olan əraziyə ayaq basdıqda adaman alınır bir növ vergi, rüsum), "torpaqlı"(torpağı olan, torpaqla örtülmüş: Eləmi daşlı yerlər; Torpaqlı, daşlı yerlər; Bu dünyada hələ var; Gözləri yaşlı yerlər. (Bayatı)

"Torpaq uğrunda döyüşmək: vuruşmaq, qan tökmək, can qoymaq"

"Torpaq" bir mental vahid kimi, insanın ətraf aləmlə bağlı təcrübəsini səciyyələndirir. Bu təcrübə torpağın linqvokulturoloji mənalarını üzə çıxarır: Məsələn, Azərbaycan torpaqları toxunulmazdır. Torpağa bağlılıq. Müqəddəs torpaq. Torpağı göz-bəbəyi kimi qorumaq. Bunlar struktur-semantik cəhətdən müxtəlifdir. Həmin vahidlər milli-mədəni informasiyaları xalq arasında yayır, öz ətraf vahidlərlə mədəniyyət elementlərini dilimizdə əks etdirir:

Torpaq atalar sözləri və məsəllər qruplarında "açar söz" kimi aktivləşir: Torpaqdan pay olmaz. Torpağı satmaq olmaz.

Redaksiya heyəti:

İsa Həbibbəyli, Dilqəm Tağıyev, İbrahim Quliyev, Nərgiz Paşayeva, Rasim Əliquliyev, Tofiq Nağıyev, İradə Hüseynova, Gövhər Baxşəliyeva, Arif Həşimov, Cəmil Əliyev, İsmayıl Hacıyev, Fuad Əliyev

Baş redaktor: Ağahüseyn Şükürov

Ünvan: AZ 1001, Bakı, İstiqlaliyyət küçəsi 30.
Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Rəyasət Heyəti
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Tiraj: 1000

Стратегия всестороннего развития

Идеи Гейдара Алиева сыграли решающую роль в сохранении и укреплении независимости Азербайджана

В Центральной научной библиотеке НАНА состоялся лекторий "Фундаментальный этап современной концепции развития Азербайджана", посвященный 57-й годовщине прихода общенационального лидера Гейдара Алиева к политической власти в Азербайджане.

Мероприятие прошло при совместной организации Президиума НАНА, Центральной научной библиотеки НАНА и Ясамальской районной организации ПЕА.

Вначале участники мероприятия возложили букеты цветов к бюсту архитектора и создателя современной независимой Азербайджанской Республики, общенационального лидера нашего народа Гейдара Алиева в административном здании ЦНБ НАНА и почтили светлую память великого лидера.

Новый этап государственности

На мероприятии прозвучал Государственный гимн Азербайджана, минутой молчания была почтена память общенационального лидера Гейдара Алиева и шехидов.

Открывая мероприятие вступительной речью, президент НАНА академик Иса Габибейли сообщил, что 14 июля 1969 года - один из важнейших переломных моментов в истории государственности Азербайджана, с избрания великого лидера Гейдара Алиева первым секретарем Центрального комитета Компартии Азербайджана начался новый этап в истории государственности, а состоявшийся 5 августа 1969 года пленум ознаменовал начало исторического этапа, в этот день впервые была объявлена государственная программа Гейдара Алиева и определены направления дальнейшего развития Азербайджана.

Академик Габибейли отметил, что в результате последовательных и целенаправленных реформ, проведенных в период руководства Гейдара Алиева, Азербайджан стал одной из передовых республик бывшего СССР, наряду с обеспечением динамичного развития промышленности, сельского хозяйства, науки и культуры в стране, эта политика внесла весомый вклад в повышение авторитета Азербайджана как в

СССР, так и в международном масштабе, и популяризацию его богатого историко-культурного наследия в мире.

Руководитель НАНА сообщил, что празднование 840-летнего юбилея Низами Гянджеви в масштабах СССР и юбилея Имадеддина Насими на уровне и СССР, и ЮНЕСКО имело большое значение для популяризации историко-культурного наследия Азербайджана в международном пространстве.

Оставаясь верным идеям

Сказав, что празднование 1300-летнего юбилея эпоса "Китаби-Деде Горгуд" стало важным событием с точки зрения представления древней истории азербайджанского народа и культуры огузских тюрок миру, академик подчеркнул, что международные проекты, реализованные в рамках объявленного Президентом Ильхамом Алиевым Года Низами Гянджеви, являются олицетворением успешного продолжения политического курса, основоположником которого является великий лидер.

Проводимая общенациональным лидером Гейдаром Алиевым экономическая политика, продолжил академик Габибейли, сыграла исключительную роль в развитии республики, по инициативе великого лидера в Азербайджане было сформировано нефтяное машиностроение, создана крепкая база для развития промышленности и сельского хозяйства.

Отметив, что идеи Гейдара Алиева, связанные с национальной государственностью, сыграли решающую роль в сохранении и укреплении независимости Азербайджана, руководитель НАНА добавил, что достигнутое в 1994 году перемирие создало благоприятные условия для усиления экономического и военного потенциала страны. Академик отметил, что благодаря этому потенциалу Азербайджан под руководством Президента Ильхама Алиева полностью восстановил свой суверенитет, территориальную целостность и безопасность, добился важных успехов в экономической, военной, научной и культурной сферах, ещё больше укрепил свой международный авторитет.

В заключение своего выступления глава НАНА подчеркнул, что, оставаясь верным

идеям Гейдара Алиева, азербайджанский народ уверенно шагает под руководством Президента Ильхама Алиева навстречу развитию страны, укреплению суверенитета и новым целям.

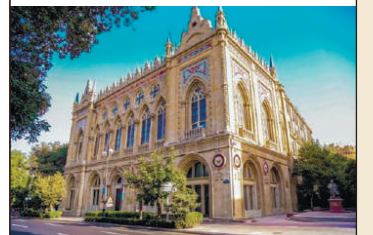
Укрепляя национальное самосознание

Затем выступил председатель Ясамальской районной организации партии "Ени Азербайджан" Бахтияр Набиев. "С избрания Гейдара Алиева главой Азербайджана в 1969 году, - отметил он, - был заложен фундамент стратегии всестороннего развития страны и в результате целенаправленных реформ, проведенных в 1969-1982-х гг., Азербайджан превратился в одну из передовых промышленно-аграрных республик бывшего СССР, были достигнуты значительные успехи в различных сферах экономики, сданы в эксплуатацию сотни промышленных предприятий, расширились работы по строительству жилья, динамично развивались различные отрасли сельского хозяйства и производства.

Выступление Гейдара Алиева на азербайджанском языке, продолжил он далее, на мероприятии по случаю 50-летия БГУ стало важным событием в сфере укрепления национального самосознания и отношения к родному языку.

Спикер сообщил, что по инициативе Гейдара Алиева были открыты Военный лицей имени Джемшида Нахчыванского и Бакинский завод глубоководных оснований, а в Конституции 1978 года азербайджанский язык получил статус государственного, что стало одним из важнейших достижений в истории национальной государственности. Он отметил, что великий лидер всегда уделял особое внимание науке, образованию и формированию национального кадрового потенциала, претворял в жизнь важные мероприятия, направленные на стимулирование деятельности ученых.

Бахтияр Набиев подчеркнул, что заложенный Гейдаром Алиевым политический курс сегодня успешно продолжает Президент Ильхам Алиев, одним из важных направлений этой политики является укрепление сотрудничества с тюркским миром и ещё большее развитие азербайджано-турецких братских отношений.

Для координации деятельности

стр. 10 ➡

Последовательное развитие

стр. 10 ➡

Ее величество - археология

стр. 11 ➡

Archaeological Investigations at the Kharkhar Necropolis

page 12 ➡

Для координации деятельности

В НАНА обсуждены вопросы, связанные с организацией работы по популяризации науки и предстоящими задачами

В Президиуме НАНА состоялось совещание, связанное с организацией в Академии наук работы по популяризации науки и предстоящими задачами, в ходе которого президент НАНА академик Иса Габибейли особо подчеркнул значение работы по популяризации науки, направленной на пропаганду и продвижение научных достижений, и рассказал о предстоящих важных задачах.

Сказав, что, наряду с другими отделами аппарата Президиума НАНА, важные задачи в данном направлении стоят и перед отделом популяризации науки, академик Габибейли отметил, что эти задачи охватывают такие сферы, как организация в НАНА ме-

роприятий по случаю Дня науки, подготовка выставок научных достижений, празднование юбилеев выдающихся ученых, проведение фестивалей науки, управление деятельностью Музея академии и пропаганда научных достижений в целом. Руководитель НАНА дал сотрудникам свои рекомендации и поручения в связи с координацией деятельности, направленной на популяризацию науки.

Затем выступила заведующая отделом популяризации науки аппарата Президиума НАНА доктор биологических наук, доцент Тубуханум Гасымзаде, которая подчеркнула, что руководимый ею отдел приложит все усилия для выполнения возложенных руководством НАНА задач в сфере популяризации науки и продемонстрирует все свои знания и навыки в данной области, а также выдвинула ряд предложений.

На совещании своими мыслями поделились ученый секретарь Президиума НАНА доктор философии по экономике Джошгун Мамедов, заведующие отделами аппарата Президиума НАНА - доктор философии по филологии Айнура Махмуд, доктор философии по филологии Агагусейн Шукюров, Камран Мустафаев и сотрудники отдела популяризации науки.

Последовательное развитие

В НАНА состоялась встреча с пакистанскими учеными

Президент НАНА академик Иса Габибейли встретился с заведомом библиотечных и информационных наук Департамента высшего образования провинции Пенджаб (Пакистан) доктором Фаизой Бешир и доцентом кафедры языка урду факультета лингвистики, исламоведения и востоковедения Лахорского государственного колледжа-университета (ЛГКУ) доктором Алмас Ханым.

жены важные для научной общественности обеих стран результаты.

В свою очередь, пакистанские ученые отметили, что совместные научные проекты, реализуемые НАНА и ЛГКУ, взаимнообмен опытом и развитие академических связей будут способствовать расширению научного потенциала обеих стран и в дальнейшем.

В рамках визита в Азербайджан пакистанские ученые побывали и в Институте литературы имени Низами Гянджеви НАНА, где ознакомились с функционирующим в институте Центром пакистанской литературы и получили подробную информацию о проводимых здесь научных исследованиях.

Во время встречи глава НАНА подчеркнул, что проведение совместных научных исследований, организация международных конференций, семинаров и других научных мероприятий вносит весомый вклад в углубление связей между Азербайджаном и дружеским и братским Пакистаном.

Отметив, что научное сотрудничество с ЛГКУ последовательно развивается, он выразил уверенность, что в ходе реализации нового совместного энциклопедического проекта "Азербайджанские поэты (с древних времен до современности)" будут полу-

"Проблема национальной идеологии: историко-философский взгляд"

К выходу третьего тома исследования Фаика Алекберли

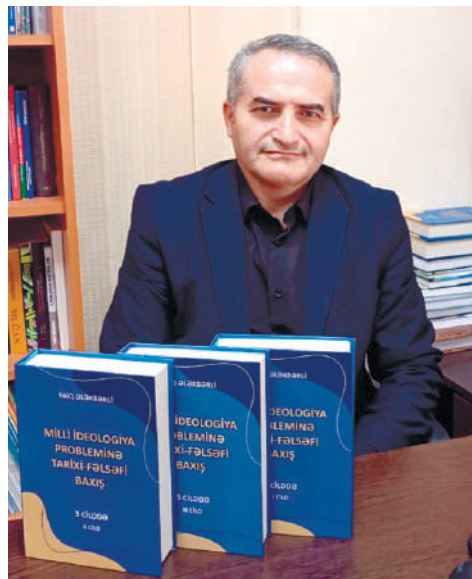
История знает немало примеров, когда масштабные изменения политической реальности неизбежно приводили к переосмыслению национальной идеи. Государства, вступающие в новый этап своего развития, начинают по-новому осмысливать собственную историю, историческую память и интеллектуальные основания своего будущего.

Именно в такие периоды появляются исследования, стремящиеся не только объяснить прошлое, но и определить новые концептуальные ориентиры общественного развития. Именно в таком историческом контексте следует рассматривать завершение трехтомного исследования Фаика Алекберли "Проблема национальной идеологии: историко-философский взгляд".

Появление заключительного тома совпало с важнейшим этапом современной истории Азербайджана. Победа в Отечественной войне и восстановление полного государственного суверенитета ознаменовали завершение почти тридцатилетнего периода, в течение которого общественная, политическая и во многом научная повестка определялась задачей восстановления территориальной целостности государства.

Сегодня ситуация качественно изменилась. Если в первые десятилетия независимости главными вопросами оставались сохранение государственности, международное признание и освобождение оккупированных территорий, то после достижения этих исторических целей закономерно возникает новая интеллектуальная повестка. На первый план выходят проблемы национальной идентичности, исторической памяти, политической философии и долгосрочной стратегии развития независимого Азербайджана. В этом заключается, на мой взгляд, главное объяснение своевременности книги Фаика Алекберли.

За годы независимости проблемы национального самосознания, общественно-политической мысли и истории государственности неоднократно становились предметом специальных исследований. Однако значительно реже предпринимались попытки представить их как единую историко-философскую систему. Трехтомное исследование Фаика Алекберли представляет собой именно такую попытку. Ком-

позиция работы отражает внутреннюю логику авторского замысла. Первый том посвящен философским основаниям национальной идеологии, второй - исторической эволюции национальной мысли, тогда как третий уже выходит за рамки исторической реконструкции и предлагает авторскую концепцию дальнейшего развития национальной идеи.

Поэтому заключительный том является наиболее дискуссионной частью исследования. Центральной идеей третьего тома становится предложенная автором концепция "постклассического азербайджанства". Фактически Фаик Алекберли исходит из того, что национальная идея не представляет собой неизменную идеологическую конструкцию. Она развивается вместе с государством, обществом и исторической эпохой. Исходя из этой логики, автор рассматривает Победу и восстановление государственного суверенитета как завершение одного исторического этапа и начало другого. Поэтому национальная идея, по мысли автора, также вступает в новую фазу своего развития.

До настоящего времени большинство отечественных работ рассматривало азербайджанство преимущественно как устойчивую идеологическую или политико-культурную концепцию. Фаик Алекберли предлагает рассматривать его как исторически изменяющуюся систему, содержание которой определяется задачами конкретной эпохи.

Вместе с тем предложенная автором модель закономерно вызывает целый ряд вопросов. Любая историческая периодизация является исследовательской конструкцией и требует особенно тщательной аргументации. Предлагаемое разграничение "классического" и "постклассического" этапов азербайджанства обладает собственной внутренней логикой, однако критерии такого перехода, характер преемственности между двумя этапами, а также предложенная автором система периодизации, безусловно, нуждаются в дальнейшем обсуждении.

Еще больший интерес вызывает предложенная Фаиком Алекберли концепция четырех смысловых оснований современной национальной идеи - азербайджанства, тюркскости, исламскости и человечности. Несомненным достоинством данной модели является стремление преодолеть упрощенное понимание национальной идентичности и представить ее как многокомпонентную систему, объединяющую гражданское, этнокультурное, духовное и общечеловеческое измерения. Однако эта часть исследования, вероятно, станет предметом наиболее активной научной полемики, поскольку требует дальнейшего философского и исторического осмысления механизмов взаимодействия всех четырех компонентов.

Особый интерес представляет место исследования Фаика Алекберли в более широком контексте мировой научной литературы, посвященной проблемам нации и национальной идентичности. Классические труды Эрнеста Геллнера, Бенедикта Андерсона и Энтони Смитта сформировали основные направления исследований национализма, предложив различные модели происхождения и развития наций. Однако исследование Фаика Алекберли принадлежит уже к иной исследовательской традиции. Автор практически не занимается объяснением происхождения нации как исторического феномена. Его внимание сосредоточено на философском осмыслении трансформации национальной идеи уже сложившегося независимого государства. Более широкое включение авторской концепции в современную международную теоретическую дискуссию о нации и национальной идентичности, безусловно, усилило бы методологическую основу исследования. Сопоставление предложенной

модели с современными теориями национализма позволило бы точнее определить ее место в мировой гуманитарной мысли.

Безусловно, не все положения автора представляются одинаково убедительными. В отдельных случаях философская интерпретация опережает историческую аргументацию, а некоторые концептуальные положения требуют дальнейшей разработки и более широкого обсуждения. Такие исследования обычно становятся заметными явлениями гуманитарной науки.

Пожалуй, главная ценность книги заключается в том, что она заставляет задуматься: не завершился ли вместе с Победой и тот исторический этап, который принято обозначать как постсоветский? Если это действительно так, то Азербайджану необходимы не только новые политические ориентиры, но и новый язык их научного осмысления. Не случайно в последние годы Президент Азербайджанской Республики неоднократно обращался к необходимости определения новых национальных целей и приоритетов развития страны. В этом контексте трехтомное исследование Фаика Алекберли следует рассматривать не только как работу о национальной идеологии, но и как одну из первых фундаментальных попыток философского осмысления новой исторической эпохи независимого Азербайджана.

После Победы изменилась не только политическая ситуация - изменилась сама исследовательская повестка. Поэтому книга Алекберли является не просто монографией по национальной идеологии, а первым фундаментальным опытом осмысления новой эпохи независимого Азербайджана. В этом отношении трехтомное исследование Фаика Алекберли заслуживает самого серьезного внимания. Независимо от отношения к отдельным положениям автора, оно представляет собой одну из наиболее масштабных попыток концептуального осмысления национальной идеи в Азербайджане за годы независимости. И если предложенная автором концепция станет отправной точкой для дальнейшей академической дискуссии, то можно считать, что книга уже выполнила свою главную научную миссию.

Нияр ГЕЗАЛОВА,
доктор исторических наук, завсектором
Института истории и этнологии НАНА

Ее величество - археология

Профессор Гидаят Джафаров остается верным однажды выбранной профессии

Речь пойдет о советском и азербайджанском ученом, археологе, докторе исторических наук, профессоре Гидайте Фаррух оглы Джафарове, которому в сентябре 2026 года исполняется 80 лет. Дата знаменательна не только для юбиляра и азербайджанских археологов, историков, но и всех его близких знакомых, многочисленных друзей из ближнего и дальнего зарубежья.

Я заочно и давно был знаком с ним из ряда его публикаций статей в ежегодном сборнике "Археологические открытия", посвященном научным исследованиям на территории советских республик, издаваемым Институтом археологии Академии наук СССР в издательстве "Наука" в Москве.

Много слышал о нем от моего давнего друга из Азербайджана, археолога Исмаилова Гудрата, с которым на протяжении нескольких лет работал в Ашхабаде, в научном совете Государственного института культурного наследия при Президенте Туркменистана.

А лично познакомиться с профессором Гидайтом Джафаровым удалось несколько лет назад в Баку на юбилейной конференции, посвященной 100-летию талантливого археолога М.М. Гусейнова. Он привлек внимание мягкой улыбкой, умным, доброжелательным взглядом и прекрасной речью. Я решил побольше узнать о нем.

Биография Гидаята Джафарова, родившегося через год после войны с фашизмом и послевоенной разрухи - это биография многих советских семей: тяжелые годы пройденны, восстановлено народное хозяйство, многое пережито.

Он родился 8 сентября 1946 года в селе Элиназарли Бейлаганского района Азербайджана. В 1953-1961 годах учился в восьмилетней школе села Ашыхлы, затем в 1961-1964 годах - в средней школе №1 города Бейлаган.

В 1964-1968 годах учился на историческом факультете Азербайджанского государственного педагогического института (сегодня - университет), который окончил с отличием. После окончания несколько месяцев работал учителем, затем молодого выпускника назначили заместителем директора по учебной части средней школы в родном селе.

Как и все юноши того времени, в 1968-1969 годах проходил срочную службу в рядах Советской армии - не пойти не служить в армии в то время считалось зазором. Однако мечта его детства об археологии никуда не исчезла: научная деятельность стала определяющей в его дальнейшей судьбе.

В 1970 году он стал работать старшим лаборантом в отделе древней археологии, затем - младшим научным сотрудником в Институте истории Академии наук Азербайджанской ССР. Ему выпала честь в 1971-1974

гг. продолжить учебу в аспирантуре Института истории по специальности "археология". По истечении нескольких лет в марте 1978 года Гидаят Джафаров защищает кандидатскую диссертацию на тему "Связи стран Передней Азии с Азербайджаном в позднем бронзовом и раннем железном веках" в специализированном совете Института археологии и этнографии Академии наук Армянской ССР.

Далее, продолжая полевые исследования и накопив достаточный материал, в 1996 году защищает диссертацию на соискание ученой степени доктора исторических наук на тему "Культура бронзового и раннего железного века бассейнов рек Гаргарчай и Тартарчай" в специализированном совете исторического факультета Бакинского государственного университета. После этого становится старшим научным сотрудником, а в 2007-2023 годах возглавляет отдел археологии энеолита и раннего бронзового века в Институте археологии и этнографии НАНА.

В настоящее время является старшим научным сотрудником отдела археологии среднего и позднего бронзового века Института археологии и антропологии НАНА, совмещая должность профессора Азербайджанского экономического университета (UNEC).

Основные направления его научных исследований - культурно-экономические связи Азербайджана со странами Ближнего Востока в позднем бронзовом и раннем железном веках, этнокультурные процессы, становление первых общественных структур на территории Азербайджана, в частности, - изучение археологического наследия Карабахского региона. Среди научных интересов - также исследование курганов, погребальных обрядов, ранней городской культуры, а также проблем Ходжалы-Гедабейской археологической культуры.

За свою долголетнюю творческую жизнь, начиная с 70-х годов прошлого века, Гидаят Джафаров принимал участие в многочисленных археологических экспедициях на территории Азербайджана - Гянджа-Газакской, Дашкесанской, Миль-Карабахской, Шамкирской, Муганской и т.д. В 1978 году возглавил

Шамкирскую археологическую экспедицию, а с 1979 по 1988 год занимал должности замначальника и руководителя отряда Миль-Карабахской археологической экспедиции. Тогда им был открыт и исследован поселенческий памятник, идентичный средневековому городищу Оренкала, верхний слой которого датирован XI-XII вв., а нижний, разделенный на 2 горизонта, отнесен к VII-VI и V-I вв. до н.э.

С 2008 года и по настоящее время, с длительными и объективными перерывами, не от него зависящими, профессор руководит полевыми исследованиями Карабахской археологической экспедиции, в основном на территории Агдамского и Физулинского районов. Здесь встречаются курганы различной формы и величины. Зачастую это безмолвные и величественные холмы, под которыми находится могильная камера для покойников, захороненных в сопровождении многочисленных артефактов материальной культуры.

Под руководством профессора Джафарова Гидаята и при непосредственном его участии в регионах Гянджа-Газак, Мугань и Карабах были открыты, зарегистрированы и исследованы на высоком методическом уровне десятки археологических памятников различных типов и эпох.

Особое значение имели крупномасштабные исследования курганов в Ходжалы, Борсунлу, Беймсарове, Сарычобане и других местах. К примеру, у села Борсунлу им исследован большой курган и обнаружена довольно значительная по размерам могильная камера, перекрытая бревнами, в которой был погребен племенной вождь в окружении слуг и лошадей.

Несмотря на то, что курган был потревожен и ограблен в древности, тем не менее, Гидайту Джафарову удалось обнаружить многочисленный сопровождающий инвентарь из керамики, бронзы и т.д. Выявленные украшения из слоновой кости, инкрустированные бронзой и золотом, свидетельствовали о связях древних племен Азербайджана со странами Ближнего Востока. Эти связи играли важную роль в развитии древней культуры и экономики Азербайджана, способствуя интеграции региона в более широкий контекст Передней Азии.

Исследование на протяжении многих лет памятников археологии - Гаракепектепе, Гаратепе, Чинар тепе, Узерлик тепе, Мисир Гышлаги, а также элитных курганов - Гарадаглы, Папревенд, Хындырыстан, Эфетли, Кенкерли, Магсудлу - и их сравнение между собой позволили профессору Джафарову Г.Ф. сделать вывод о том, что последние представляли собой величественные поминальные сооружения ради одного из высокопоставленных вождей и были предназначены для его заупокойной жизни. При жизни "цари", сосредоточившие в руках всю ветвь власти, контролировали огромные территории и были единовластными правителями.

Многолетние научные исследования позволили ученому заключить, что территория Азербайджана славится богатым наследием эпохи каменного, бронзового и железного веков. Археологические раскопки на ее территории раскрывают уникальную культуру древних скотоводческих и земледельческих племен, развитую металлургию и величественные погребальные сооружения.

Результаты своих многолетних полевых изысканий профессор обобщил в более чем 320 научных и учебно-методических работах, в 8-ми монографиях, учебниках, в том числе - учебника по истории Азербайджана для вузов и учебного пособия для 6-го класса средней школы, не считая многочисленных учебных программ.

В одной из своих монографий "Связи Азербайджана со странами Передней Азии в эпоху поздней бронзы и раннего железа" профессор Джафаров Г.Ф. на основе археологических материалов рассматривает древние связи местных племен с цивилизованными центрами Востока. Это - доказательство того, что Азербайджан непрерывно контактировал с сопредельными территориями с давних времен и по настоящее время.

В течение всей своей творческой жизни профессор Джафаров Г.Ф. мечтал, чтобы научная информация археолога, добытая тяжелым трудом в полевых условиях, стала достоянием широкой общественности. Его мечта осуществилась, его работы доступны и известны за пределами Азербайджана.

Активен Гидаят Джафаров и в рецензируемых индексируемых журналах за пределами страны, где им опубликовано более 12 работ: его индекс Хирша - 4, i10-индекс - 3. на платформе Google Scholar на его работы имеются более 50 цитирований. Это говорит о признании и востребованности его работ научной общественностью.

Наш уважаемый юбиляр выступал официальным оппонентом по более чем 20 кандидатским и докторским диссертациям, редактировал множество научных работ. Под его научным руководством успешно защищена одна докторская и две кандидат-

ские диссертации. Несмотря на почтенный возраст, в настоящее время продолжает руководить диссертационной работой 5 докторантов и 2 аспирантов.

Заслуженный педагог, профессор Гидаят Фаррух оглы Джафаров внес весомый вклад не только в развитие отечественной науки, но и в подготовку специалистов - историков и археологов для своей страны. С 1989 года он ведет преподавательскую деятельность в UNEC, в 1989-1996 гг. работал старшим преподавателем, доцентом и завкафедрой истории Азербайджана. В июне 1997 года избран профессором кафедры, а с июня 1998 года исполнял обязанности завкафедрой. В 1999, 2001, 2006 и 2011 годах вновь избирался на эту должность по конкурсу, занимая её до июля 2016 года.

В настоящее время он - профессор кафедры гуманитарных наук UNEC. Не счесть сколько им прочитано лекций, проведено семинаров, проверено студенческих работ и т.д. Многократно выступал с научными докладами на республиканских, региональных и международных конференциях, симпозиумах. Читал лекции по курсам "археология", "спекурс", "история Азербайджана", "экономическая история" в различных вузах страны.

Профессор Гидаят Джафаров длительное время был членом секции истории Высшей аттестационной комиссии при Президенте Азербайджанской Республики (BAK), а с сегодня - член Ученого совета Института археологии и антропологии НАНА и Исторической секции Научно-методического совета Министерства науки и образования страны.

Научная общественность и государство высоко оценили выдающийся вклад профессора Гидаята Фаррух оглы Джафарова в изучение не только этнокультурных процессов, становление первых общественных структур на территории Азербайджана и сопредельных территорий, но и в воспитание подрастающего поколения, удостоив его высокого звания заслуженного учителя Азербайджана и наградив медалью "Тереги".

У него прекрасная семья, дети и внуки, которые придают стимул и смысл всей его жизни.

Искренне и от всей души поздравляю своего старшего коллегу, известного ученого и педагога, профессора Гидаята Фаррух оглы Джафарова с предстоящим юбилеем. Желаю ему крепкого здоровья, благополучия, дальнейших творческих успехов, новых открытий, долгих лет жизни, и быть до конца верным однажды выбранной специальности - ее Величеству археологии!

Жакен Таймагамбетов,
академик Казахской
академии наук при
Президенте РК

SCIENCE

Newspaper of the Presidium of the Azerbaijan National Academy of Sciences

Archaeological Investigations
at the Kharkhar NecropolisInterview Stage
Launched for the
Archaeological Society's
Bulletin Project

The interview stage for candidates applying to the Bulletin, a new project of the Archaeological Society, has officially commenced at the Museum and Exhibition Hall of the Institute of Archaeology and Anthropology of ANAS. The Bulletin is one of the Archaeological Society's principal scientific publication projects. It aims to promote scholarly knowledge in the fields of archaeology, anthropology, ethnography, museology, architectural history, and cultural heritage, encourage the involvement of young researchers in scientific activities, and present contemporary research to a broader audience.

On the first day of the interview stage, candidates were assessed on their academic background, motivation, analytical thinking skills, ability to work in a team, research potential, and suitability for editorial work. Discussions also focused on their interest in scientific research, sense of responsibility, and potential contributions to the project.

The interviews were conducted by Orkhan Zamanov, Head of the Department for the Organization of Scientific Exposition at the Institute of Archaeology and Anthropology of ANAS and lecturer at the Department of History and Archaeology of Khazar University; Konul Ibrahimli, Chair of the Archaeological Society and Editor of the Bulletin; Nazrin Guliyeva, Secretary of the Archaeological Society and Coordinator of the Bulletin; Ismayil Hasanov, Head of the Bulletin Project Team; and members of the editorial board Aysun Abbasova, Elmir Gambarli, and Famil Valiyev.

The reception, registration, and guidance of candidates throughout the interview process were coordinated by members of the Archaeological Society's Executive Board, Leyla Khaligova, Head of the Media Group, and Leyla Abdullayeva, Head of the Events Group. The interview process was organized systematically, and all necessary conditions were provided to ensure the candidates' comfortable and efficient participation.

The interviews for the Bulletin project will continue over the coming days. Following the completion of the evaluation process, the selected candidates will join the project's editorial team and actively participate in the preparation of future issues of the Bulletin.

The study of the material cultural heritage of Caucasian Albania is one of the most topical areas of Azerbaijani archaeology. Significant achievements have been made in this field in recent years. Particular emphasis should be placed on the investigation of burial monuments of Caucasian Albania dating to Antiquity and the Early Middle Ages. To date, jar burials, wooden box graves, stone box graves, and catacomb graves belonging to the Albanians have been excavated and studied in the territory of Azerbaijan.

In this regard, the archaeological excavations conducted by the Institute of Archaeology and Anthropology of ANAS at the Kharkhar necropolis in the Gadabay District constitute a vivid example of serious scientific research. Pursuant to a joint agreement concluded between the Institute and the Azerbaijan International Mining Company (AIMC), archaeological excavations have been launched at the eponymous necropolis located in Kharkhar village of the Gadabay District. The Kharkhar team of the Gadabay Archaeological Expedition, comprising archaeologists of the Institute of Archaeology and Anthropology of ANAS, researchers specializing in Albanian heritage, anthropologists, ethnographers, conservator-restorers, artists, and other specialists, is operating at the necropolis. The expedition is headed by Shamil Najafov, Leading Researcher of the Institute of Archaeology and Anthropology of ANAS, PhD in History, Associate Professor.

The location of the Kharkhar necropolis was first identified in 2012 by the late archaeologist Goshgar Goshgarli during the registration of archaeological monuments of the Albanian period in the Shamkir and Gadabay districts, on the basis of information provided by local residents. A preliminary archaeological survey of the area was carried out, observations were made, and the characteristics of the monument were determined. The first comprehensive study of the necropolis based on archaeological reconnaissance was conducted in 2023 by Tukezban Goyushova, Head of the Gadabay Archaeological Expedition. The boundaries of the necropolis were determined, some of the graves were photographed, the perimeter coordinates of the site were recorded, and the collected information was included in the author's scientific report.

The Kharkhar necropolis is located in Kharkhar village of the Gadabay District, on the elevated left bank of a small mountain tributary of the Kharkharchay River, on a flat, gently sloping hill descending from a high mountain peak toward the river valley.

According to Shamil Najafov, the area of the necropolis exceeds 1 hectare. Preliminary observations suggest that the boundaries of the necropolis originally covered a much larger territory. This assumption is supported by the discovery of gravestones of the same type in the surrounding areas, particularly in cultivated fields. In addition, some graves on the eastern edge of the necropolis have been damaged as a result of erosion caused by rainwater and floodwaters washing away the soil on the steep mountain slope. During the initial survey, up to 130 grave monuments with visible surface features were recorded. Some of the graves are marked by upright headstones and footstones, as well as cover stones placed over the burial chambers along a southwest-northeast axis. Graves marked only by cover stones are even more numerous. The graves are densely arranged, and the dimensions of the gravestones vary considerably. The headstones and cover stones are approximately 2-2.5 m long and 50-80 cm thick, with weights ranging from 200-300 kg to 1 tonne. It may be assumed that gravestones of such considerable weight were transported to the cemetery using special methods and used in burial rites.

Before the commencement of archaeological excavations, surveying work was carried out, reference points were established, and the excavation area was divided into excavation zones (A, B, C, D, E) and excavation squares (A₁, A₂, B₁, B₂, etc.). Seventeen excavation squares measuring 10 x 10 m, oriented along the north-south axis, were designated, and the initial stage has already been completed in 12 squares within the total excavation area of 1,700 m². In order to determine the exact number of graves and the area they occupy, the topsoil was removed to a depth of 20-40 cm, depending on the relief. The removal of the topsoil revealed a considerable number of previously unknown graves, mainly child burials, bringing the total number of identified graves to nearly 500. This figure demonstrates a substantial

increase compared with the graves identified on the basis of surface features and provides a more accurate picture of the burials within the necropolis. Further increases in the number of graves cannot be ruled out once excavation in the remaining squares is completed.

A uniform orientation pattern is observed in the graves of the necropolis. It has been noted that, with only minor deviations, the majority of the graves are aligned southwest-northeast. No traces of carving or processing are visible on the gravestones. The overwhelming majority of the stones are natural fieldstones and mountain stones, while some gravestones are made of granite. The surfaces of only a small number of headstones and cover stones have been roughly smoothed. Albanian crosses, executed mainly by incision, are depicted on such stones. The cross motifs occur in various forms. Crosses carved in the form of a lotus flower with raised edges are particularly common. Although relatively few in number, they are important for identifying Christian symbols of the Albanian period. Owing to their design and distinctive artistic features, Albanian cross-stones represent a harmonious synthesis of the architecture, art, and religious symbolism of the period. Scholarly research on Albanian cross-stones makes it possible to study the history of Albanian Christian monuments from archaeological and architectural perspectives and to shed light on many aspects of early Christianity.

At the next stage, the excavation of the graves, the study of burial customs, and anthropological investigations of the human remains are planned.

Preliminary studies indicate that a small number of burials belong to the pre-Christian period, whereas the majority date to the period following the adoption of Christianity. It may be assumed that burials continued continuously at the necropolis for four to five centuries after the adoption of Christianity.

Archaeological investigations at the necropolis are ongoing.

Редакционная коллегия:

Иса Габибейли, Дильгам Тагиев, Ибрагим Гулиев,
Наргиз Пашаева, Расим Алигулиев, Тофик Нагиев,
Ирада Гусейнова, Говхар Бахшалиева, Ариф Гашимов,
Джамиль Алиев, Исмаил Гаджиев, Фуад Алиев

Главный редактор: Агагусейн Шукюров

Адрес: Баку, AZ 1001,
ул.Истиглалийят, 30, Президиум НАНА
e-mail: elm.nauka.gazet@gmail.com

Мнение авторов может не совпадать с мнением редакции.

Тираж: 1000